„ЗАНГОРИ КЕМА“ЛАР УНУМЛИ ИШЛАСИН

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

15 ЙИЛ ЧИҚИШИ

№ 191 (3929).

28 СЕНТЯБРЬ ШАНБА 1968 ЙИЛ

Баҳоси 2 тийин.

ТЕХНИКА ДЕҲҚОН ХИЗМАТИДА

Бугунги колхозчи деҳқонлар ҳамма ишни техника елкасига юклаган. Машина пахта теради, пахта машина билан юкланади, машина билан ташилади. Оққўрғон районидаги «Москва» колхози йиғим-теримни комплекс механизациялаштирган. Бу, колхозчилар меҳнатини анча енгиллаштирди ва уларнинг даромадини оширмоқда. Терилган пахта хирмонга тўкилгач, механизм ёрдамида тележкаларга юкланади, колхозда давлатга пахта топшириш суръати кун сайин ошиб бормоқда.

Суратда: пахта юклаш пайти.

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ПЛЕНУМИ ТЎҒРИСИДА

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг XIII пленуми 27 сентябрда ўз ишини давом эттирди.

Пленумда «Ўзбекистон ССР енгил, озиқ-овқат, гўшт-сут, пахта тозалаш саноатини янада ривожлантиришда республика партия ташкилотининг вазифалари» тўғрисида Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг раиси **Р. Қурбонов** доклад қилди.

Бу масаланинг муҳокамасида Фарғона область партия комитетининг биринчи секретари **Ф. Ш. Шамсиддинов**, Андижон область партия комитетининг иккинчи секретари **А. М. Илюхин**, Ўзбекистон ССР пахта тозалаш саноати министри **Ф. Хўжаев**, Тошкентдаги «Қизил тонг» тикувчилик фирмасининг директори **С. У. Султонова**, Қашқадарё область партия комитетининг иккинчи секретари **Г. Г. Светленко**, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советининг раиси **Е. Айтмуродов**, Ўзбекистон ССР озиқ-овқат саноати министри **А. Хўжаев**, Ўзбекистон ССР қурилиш министри **С. И. Иброҳимов**, Бухоро область ижроия комитетининг раиси **Н. Б. Бозоров**, Ўзбекистон ССР гўшт ва сут саноати министри **Ю. Мамажонов**, Ўзбекистон касаба союзлари республика советининг раиси **М. А. Зоидов**, СССР енгил саноат министрининг ўринбосари **Л. Г. Барабанов** қатнашдилар.

Пленумда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари **Ш. Р. Рашидов** якунловчи нутқ сузлади.

Пленум муҳокама қилинган масала юзасидан тегишли қарор қабул қилди.

«ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ЛЕНИН ТУҒИЛГАН КУННИНГ 100 ЙИЛЛИГИГА ТАЙЁРГАРЛИК СОҲАСИДА ЎЗБЕКИСТОН ПАРТИЯ ТАШКИЛОТИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ ТЎҒРИСИДА»

ЎЗБЕКИСТОН КП МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ XIII ПЛЕНУМИНИНГ ҚАРОРИ

Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг пленуми «Владимир Ильич Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига тайёргарлик соҳасида Ўзбекистон партия ташкилотининг вазифалари тўғрисида» КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ Ш. Р. Рашидов докладини тинглаб ва муҳокама қилиб, қайд этадики, республика партия ташкилотлари Ленин юбилейига тайёргарлик кўриш соҳасида катта ташкилий ва сиёсий иш олиб бормоқдалар, бу юбилейга умумпартиявий, умумдавлат иши деб қарамоқдалар.

Пленум КПСС Марказий Комитетининг «Владимир Ильич Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига тайёргарлик тўғрисида»ги Қарорини якдиллик билан, тўла ва батамом равишда маъқуллайди ҳамда уни оғишмай ижро этиш ва бажариш учун қабул этади. Чуқур илмий-сиёсий ҳужжат бўлган бу қарорда Лениннинг улуғворлиги ва у яратган таълимотнинг битмас-туганмас ҳаётий кучи ёрқин очиб берилди, бўлажак юбилей муносабати билан халқ оммасини коммунистик қурилишнинг янгидан-янги муваффақиятлари сари, уни юксак ғоявий эътиқод, ленинизмга чекиз садоқат руҳида тарбиялаш учун курашга сафарбар қилиш соҳасида ташкилий ва идеология ишларининг жуда катта программаси белгилаб берилди.

В. И. Ленин туғилган куннинг юз йиллиги Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ва халқлари, бутун дунё меҳнаткашлари ҳаётидаги энг буюк ва ёрқин саналардан бири бўлиб, катта интернационал байрамдир.

Ленин Маркс ва Энгельс сўнмас революцион таълимотининг энг буюк давомчисидир. Ленин тарихга гениал назариётчи, янги жамиятнинг илҳомчиси ва ташкилотчиси бўлиб, Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ва жаҳондаги биринчи социалистик давлатнинг асосчиси ва раҳбари бўлиб, жаҳон пролетариатининг, халқаро коммунистик ҳаракатнинг йўлбошчиси бўлиб, меҳнаткашлар озодлиги ва бахт-саодати учун оташин курашчи бўлиб кирди.

Йигирманчи асрдаги энг зўр революцион шижоатлар—инсоният тарихида янги даврни—жаҳон социализм системаси ташкил топганлигини, миллий озодлик ҳаракатининг юксалишини белгилаб берган Октябрь социалистик революциясининг ғалабаси, ишчилар синфи, меҳнаткашларнинг капитализм устидан, тинчлик, демократия ва социализм учун олиб борган ҳамма ғолибона жангларда қўлга киритган ғалабалари улуғ Лениннинг номи билан, ленинизм номи билан боғлиқдир.

Лениннинг бутун ҳаёти ва мислсиз фаолиятини Совет Иттифоқи ишчилар синфи, меҳнаткашлари, Коммунистик партияси олиб бораётган курашдан ажратиб бўлмайди. СССРда социализмнинг тўла, узил-кесил ғалаба қозонганлиги ва кенг авж олдирилган коммунизм қурилиши даврига ўтилганлиги—ленинизм ғояларининг ҳаётда реал мужассамлашганлиги, Ленин партияси бош йўлининг тантанаси демакдир.

Бизнинг партиямиз улуғ Ленин васиятларига амал қилиб, марксизм-ленинизмнинг ғолибона байроғини юксак кўтариб бормоқда, империалистик буржуазиянинг идеологик диверсияларига қарши ҳужумкор кураш олиб бормоқда. Империалистик буржуазия миллатчи, ревизионист ва сўл элементларга таяниб социалистик ҳамдўстликдаги халқларнинг синфий онгини бўшаштиришга, ғоявий-сиёсий бирлигини заифлаштиришга уринмоқда.

Коммунистик партиянинг ленинча доно миллий сиёсатини амалга ошириш, СССР халқларининг бузилмас дўстлиги ва ўзаро қардошларча кўрсатаётган ёрдами туфайли ўзбек халқи сиёсий, иқтисодий ва маданий тараққиётда ғоят катта муваффақиятларга эришди. Ўзбекистон ССР Ленин юбилейини ишлаб чиқарувчи кучлари гуллаб яшнаган бир вақтда кутиб олмоқда. Ўзбекистон меҳнаткашлари КПСС XXIII съездининг тарихий қарорларини, коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтиришнинг улуғвор программасини бажариш учун фидокорона кураш олиб бормоқдалар. Саноат тез суръатлар билан ўсмоқда, қишлоқ хўжалиги жадал юксалиб бормоқда, фан ва маданият муваффақиятли ривожланмоқда, халқнинг моддий фаровонлиги тўхтовсиз юксалиб бораётир.

В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига тайёргарлик республикамиз меҳнаткашларининг меҳнат ва сиёсий активлигини мисли кўрилмаган даражада кучайтирди. Ишчилар, колхозчилар, зиёлилар Ленин юбилейини зўр ижодий кўтаринкилик билан муносиб кутиб олишга тайёрланмоқдалар. Хўжалик ва маданий қурилишнинг катта вазифаларини муваффақиятли бажариш учун умумхалқ социалистик мусобақаси тобора кенг ривожланмоқда.

Пленум В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига тайёргарлик соҳасида Ўзбекистон КП Марказий Комитети Бюроси ишлаб чиққан тадбирларни маъқуллайди ва таъкидлаб ўтадики, республиканинг барча партия, совет, касаба союз, комсомол ва хўжалик ташкилотлари фаолиятидаги асосий масала — 1968 йил учун қабул қилинган мажбуриятларни бажаришдан, беш йиллик планни муддатидан илгари бажаришдан иборат. Токи В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги меҳнатда янгидан-янги муваффақиятлар билан кутиб олинсин.

Пленум меҳнаткашларнинг куч-ғайратини саноат ишлаб чиқаришининг иқтисодий самарадорлигини юксалтиришга, меҳнат унумдорлигини оширишга, асосий фондлардан, фан, техника ва илғор тажриба муваффақиятларидан тағин ҳам яхшироқ фойдаланишга сафарбар этиш зарур деб ҳисоблайди. Капитал қурилиш соҳасидаги ишларни ташкил этишни тубдан яхшилаш, ишга тушириладиган барча иншоотларни ўз вақтида фойдаланишга топширишни таъминлаш зарур.

Ленин юбилейига тайёргарлик қишлоқ хўжалигининг барча тармоқларини янада интенсивлаш, пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни бутун чоралар билан кўпайтириш, колхозлар ва совхозларнинг экономикасини мустаҳкамлаш негизида янада юксалтириш белгиси остида олиб борилиши керак.

Меҳнаткашларнинг эҳтиёжларини тўлиқроқ қондириш, уй-жой ва маданий-маиший қурилиш планларининг сўзсиз бажарилишини таъминлаш, республика шаҳар ва қишлоқларининг ободончилиги соҳасида белгиланган конкрет тадбирларни амалга ошириш, аҳолига савдо ва маиший хизмат кўрсатишни, коммунал корхоналар ва транспортнинг ишини анча яхшилаш зарур.

Саноат ва қишлоқ хўжалигини тағин ҳам катта куч билан ривожлантириш, планлар ва мажбуриятларни муваффақиятли бажариш мақсадида Ленин юбилейи шарафига социалистик мусобақани тобора кенг миқёсларда ривожлантира бериш керак. Социалистик мусобақанинг асосий вазифалари барча техникавий иқтисодий кўрсаткичларни ошириш, меҳнатни илмий негизда ташкил этишни жорий этишдан, маҳсулот сифатини яхшилашдан, моддий ресурслар ва давлат маблағларини иқтисод қилиш, социалистик интизомни, уюшқоқлик ва тартибни мустаҳкамлашдан иборат бўлмоғи лозим.

Пленум қайд қиладики, республика фан, адабиёт ва санъат ходимлари олдида катта вазифалар турибди. Бу ходимларнинг муқаддас бурчи — илмий тадқиқотлар хазинасига муносиб ҳисса қўшишдан, ижодий муваффақиятларни кўпайтиришдан, совет халқи улуғвор ишларига муносиб бўлган ғоявий юксак бадиий асарлар яратишдан иборатдир.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг пленуми республиканинг барча партия, совет, касаба союз ташкилотлари зиммасига меҳнаткашларни ғоявий-сиёсий жиҳатдан тарбиялаш соҳасидаги ишларни тубдан яхшилаш, бу ишларни партия XXIII съезди ва КПСС Марказий Комитети Пленумлари қўйган вазифаларни ҳал қилиш билан чамбарчас боғлаб олиб бориш мажбуриятини юклайди. КПСС Марказий Комитетининг «Владимир Ильич Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига тайёргарлик тўғрисида»ги Қарори бутун идеология ишлари учун асос қилиб олиниши керак.

Оммага идеологик таъсир ўтказишнинг барча воситаларидан кенг фойдаланиб, марксизм-ленинизм ғояларининг енгилмас кучини, совет халқи эришаётган ғоят катта жаҳоншумул тарихий ғалабаларини, ленинча миллий сиёсатнинг тантанасини ёрқин ва ишонарли очиб бериш, социализмнинг капитализмга нисбатан тубли афзалликларини кўрсатиб бериш, сиёсий ҳушёрликни бутун чоралар билан ошириш, душман буржуа идеологиясига қарши қатъий кураш олиб бориш зарур.

Пленум область, шаҳар, район партия комитетлари зиммасига ташкилий-партиявий ва партиявий-сиёсий ишларнинг савиясини ошириш мажбуриятини юклайди. Иш услуби ва методларини муттасил такомиллаштира бориш, бошланғич партия ташкилотларининг жанговарлик қобилиятини кун сайин ошириш, барча коммунистларда топширилган иш учун юксак масъулият ҳиссини тарбиялаш керак. В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига тайёргарлик соҳасида ишлаб чиқилган тадбирларнинг бажарилишини доим назорат қилиб туриш таъмин этилмоғи керак.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети пленуми республика коммунистларини, барча меҳнаткашларини Владимир Ильич Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини хўжалик ва маданий қурилиш барча участкаларида янгидан-янги муваффақиятлар, катта зафарлар билан кутиб олишга чақиради ва улар севикли Ватанимиз бахт-саодати, мамлакатимизда коммунизм тантанаси йўлида бундан буён ҳам фидокорона меҳнат қиладилар, деб қатъий ишонч билдиради.

356.000 тонна пахта учун

ОБЛАСТЬ РАЙОНЛАРИДА ПАХТА ТАЙЁРЛАШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА 27 СЕНТЯБРГАЧА БЎЛГАН МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Районлар	Пахта тайёрлаш: Бир кунда	Пахта тайёрлаш: Мавсум бошидан бери	Машина терими: Бир кунда	Машина терими: Мавсум бошидан бери
Оққўрғон	3,74	22,77	4,18	25,49
Бўка	3,13	18,13	3,65	18,20
Бекобод	2,27	15,51	2,67	13,33
Янгийўл	1,92	13,79	2,11	8,09
Юқори Чирчиқ	2,85	10,57	4,57	12,77
Ўрта Чирчиқ	2,67	10,44	2,91	11,51
Оржоникидзе	1,38	6,87	—	—
Область бўйича	2,78	16,00	3,31	16,49

МАШИНАЛАР ҲАЙҚИРИҒИ

Сентябрь тонги.

Кузнинг салқин шабадаси эсади. Машина қишлоқ кўчаларидан ўтиб боради. Шудрингда нам тортган тупроқдан аста чанг кўтарилади-ю, атрофга тўзғимайди. Машина қишлоқдан чиқиб, дала йўлларига ўтганда ариқчалардан, пасти-баланд жойлардан тебраниб, чайқалиб бораркан, зовур тупроғи уйилган ерда тўхтайди.

Ундан ўрта бўйли, қотмадан келган, кўринишда серташвиш эллик ёшлар чамасидаги киши тушади. У атрофга бировни ахтараётган қуйи алангладди. Шофёрга бир нималар деб уқдиради-да, ўзи уватдан ўтиб дала оралаб кетади.

— Тавба, ҳар куни шу аҳвол, — дейди шофёр пичирлаб, —ё кечаси тиним бор, ё кундузи...

У шу гапларни айтаркан қисиқ кўзлари яна ҳам юмилиб, ўтирган жойида рулга бош қўяди-да мизғиб кетади.

Шоферларга, айниқса колхоз раиси билан юрадиган шоферларга қийин. Ҳаммадан кейин ётади, ҳаммадан олдин уйғонади.

Кеча ҳам шундай бўлган эди. Раис идорадагиларни жўнатиб парторг, агроном учовлари аллавақтгача гаплашиб ўтиришди. Мана ҳозир яна ҳаммадан олдин далада...

Раис дала оралаганча бир соатдан кўпроқ жимиб кетди. Бир вақт хурсанд ҳолда қайтиб келди.

—Яхши, очилиш жуда яхши, —деди у машинани ҳайдашга ундаб, —икки-уч кундан кейин...

Шофёр раиснинг нима ҳақда гапираётганини биларди. Билмай бўладими, ахир у ҳам ҳамма ишнинг бош-қошида.

Шу куни раис бормаган дала қолмади. Охири устахонага кирди. У ерда «пўлат отлари»ни совитиб, катта пойгага отланаётган звено бошлиқлари, механик-ҳайдовчилар билан гаплашди.

— Ҳей, йигитлар, дори яхши таъсир қилибди, барг қовжираб, шундоққина тўкилай, деб турибди. Илдамроқ ҳаракат қилмасаларингиз, ҳалиги, айтмоқчи темирни қизиғида бос, деганларидек...

— Биздан кўнглингиз тўқ бўлсин, Убайдулла ака, —деди норғил йигит, — кўраяпсизми бу тулпорларни, жиловини тишлаб, олдинга интиляпти, чу десак, ана унда кўрасиз...

Кечагина мойланиб, ёғланиб пойгага тайёрланаётган пўлат «арғумоқ»лар мана бугун далада жавлон ураяптилар. Отни илгарироқ қамчилаганлар ўн беш-йигирма тоннани саранжом қилиб қўйдилар. Механизаторлар тер қотса, совиб қоламиз, деб суръатга қамчи босаяптилар. Бригадир дафтаридаги рақам кун сайин юқорилаб бормоқда. Хирмонлар гавжумлашиб қолди. Раис ҳам, бригада, звено бошлиқлари ҳам ҳамон безовта. Пахта тайёрлаш ҳақидаги маълумотлардаги рақамлар улар қалбини қитиқлайди. Негаки бултургидан анча паст.

Кунлар ўтиши билан далаларда машина гувири тобора кучайяпти. Кеча шийпон ёнида «гижинглаб», далага интилиб турган машиналарнинг бугун жилови бўшатилган. Улар пахтазорда ҳайқириб сузиб юрибди.

Исрофил Ниёзов бошлиқ бригада даласидамиз. Машиналар айланадиган жойлардаги кўсаклар териб олиниб, майдон теқислаб қўйилган. Хирмонга ёйилган кўсаклар қуёш таптида қовжираб оппоқ очилиб ётибди.

— Одамга ўлгунча ақл киради, дейишгани тўғри экан, —кулиб, қоп-қора мўйлабларини силаб, дейди бригадир, —илгари кўсагини териб ўтирмай, ғўзапояни чопиб олардикда уватга уйиб қўярдик. Терим билан бўлиб кетиб, ғўзапоядаги кўсакни вақтида териб ололмасдик. Буни қаранг, аввал кўсагини териб олса бўларкан-ку, икки-уч кунда қурийди, вороҳдан чиқариб пахтага қўшиб топшириб юборамиз...

— Тўкилган пахтани териб олишни айтмайсизми, — раис Убайдулла Абдуллаев унинг фикрини давом эттиради, —авваллари килограммбай қилиб қўйишларди. Йўқ дейсизми, ердан ола туриб тулдагини ҳам қамраб кетадиган, тош боссин деб хас-хусми, майда-чуйда кесакми қўшиб юборадиган одам. Беш қўл баробар эмас. Жуда тўғри маслаҳат беришди. тўкилган пахтани териб олишга килограммига эмас, тозалаган майдонига қараб ҳақ тўланадиган бўлди. Бу йил шунақа қилаяпмиз. Исрофил айтмоқчи, одамнинг ақли ўсавераркан.

Раис, бригадир билан суҳбатлашиб, уватга яқинлашганимизда бункерини «оқ олтин»га тўлдириб звено бошлиғи Малик Исмоилов келиб қолди. У машинани бурилиш майдонига чиқариб тўхтатди ва салом-алик қилди-да, бункерни бўшатиш учун машинани тележкага тўғрилади. Ундан кейин вазмин юк билан иккинчи звено бошлиғи Садриддин Нуриддинов ўша томонга йўл олди.

Машина пахта териб ўтган қаторларни кўздан кечирамиз. Тўкилиш жуда кам. Ажабо, баъзи жойларда машина терими вақтида пахта шунчалик кўп тўкиладики, гилам бўлиб қолади. Бу ерда эса... Ёки бу йил машиналар пахта тўкмайдиган бўлиб чиқдими? Буларнинг ҳаммасига раис жавоб беради.

— Илгарилари, ҳатто бултур ҳам машиналарни группа-группа қилиб ишлатардик. Тошматнинг даласида Эшмат, Эшматникида Тошмат ишлайверарди. Кимнинг қанақа ишлаётганини текшириб туриш қийин эди. Бу йилдан бошлаб ҳар бир звено ўз пахтасини ўзи теради. Қани айтингчи, ўзи тер тўкиб етиштирган ҳосилни ким нобуд қилади? Ҳеч ким! Шпинделини вақти-вақтида ювиб туради. Бурилиш майдончаларини яхши текислайди, дефолиация сифатига алоҳида эътибор беради. Машинасини кўп, тоза пахта терадиган тезликда олиб юриш учун курашади. Хуллас, тўкилган пахтани териб олишга кетадиган харажатни камайтириш тўғрисида жиддий ўйлайди.

Юқорида айтилган усуллар амалга оширилаётгани, ҳақ тўлаш колхозчи, механизаторнинг кўнглидагидек бўлаётгани сабабли колхоз бултурнинг ўзида қаддини ростлаб олган бўлса, бу йил илғорлар билан бир сафда олдинга интилмоқда. Колхознинг каттадан-кичиги бултур планни ҳаммадан бурун бажаргандик, бу йил ҳам ўшанақа бўлади, лекин бу йил ҳосилдорликда ҳам илғорларга етиб оламиз, демоқда.

Ҳар бир гапнинг тагида асоси бўлсагина у қуруқ гап бўлиб қолмайди. Бу ерлилар ишонч билан, ҳосилимиз гектаридан 30 центнердан ошса ошадики, кам бўлмайди, демоқдалар.

Шу айтилаётган ҳосил ғўза тупларида бор. Буни дастлабки натижалар кўрсатиб турибди. Исрофил Ниёзов бригадасида биринчи теримда йиғиб олинган пахта гектарига 20-22 центнерданга тўғри келаётир. Бу бригада колхознинг ўртадан юқори ҳосил берувчи бригадаси ҳисобланади.

Ўрта Чирчиқ районидаги «Партия XXII съезди» колхози далаларида шу кунларда 25-27 та «зангори кема» ҳайқириб ишламоқда. Хирмонларга кун сайин барака кирмоқда. Эртаиндин маълумотдаги рақамлар салмоғи тўрт-беш процентга етиб боради. Мўлжал —10 октябрда рапорт бериш. 80 процент пахтани машинада териш, ҳамма ҳосилни ёрдамчиларсиз, ҳатто қишлоқ мактаблари ўқувчиларини ҳам чақирмай йиғиштириб олишга аҳд қилган бу колхоз аъзоларига чин қалбдан муваффақият тилаймиз.

Поёнсиз далаларда терим машиналари ҳайқириғи яна ҳам кучлироқ янграсин!

С. МАҲКАМОВ.

ИЛҒОРЛАРГА КЎЧМА ҚИЗИЛ БАЙРОҚЛАР

Пахта териш ва давлатга топшириш юзасидан районлар, совхозлар, колхозлар ўртасида бошланган социалистик мусобақанинг шу йил сентябрь ойи бешинчи беш кунлик натижаларини кўриб чиқиб, область партия комитети ва область ижроия комитетининг кўчма Қизил байроғи **Оққўрғон районига** (район партия комитетининг биринчи секретари **Тоиров**, район ижроия комитетининг раиси **Обидов** ишлаб чиқариш бошқармасининг бошлиғи **Сойбназаров**, район комсомол комитетининг секретари **Хожиқулов**, «Узсельхозтехника» район бирлашмасининг бошқарувчиси **Рогачов** ўртоқлар) берилди. Бу район ўтган беш кунликда 14,57 процент, машина теримида эса 16,75 процент ўсишга эришган. Йиллик пахта тайёрлаш планини 19,03 процент, машина терими планини 21,3 процент бажарган. Байроқ Бекобод районидан олиб берилади.

Бўка ва Бекобод районларининг давлатга пахта топширишда яхши ишлаганликлари қайд қилинди.

Область партия комитети ва область ижроия комитетининг кўчма Қизил байроғи Оққўрғон районидаги **«Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхозига** (директори **Махсумов**, партия ташкилотининг секретари **Ғафурова**, ишчилар комитетининг раиси **Алиев**, бош агрономи **Бакулин**, бош инженери **Ҳайдаров** ўртоқлар) берилди. Бу совхоз ўтган беш кунликда йиллик планга нисбатан 14,97 процент, машина теримида 18,04 процент ўсишга эришган. Йиллик плани 15,46 процент, машина терими планини 20,78 процент бажарган. Кўчма Қизил байроқ шу райондаги С. Сигизбоев номли совхоздан олиб берилади.

Область партия комитети ва область ижроия комитетининг кўчма Қизил байроғи Оққўрғон районидаги **Ҳамза номли колхозида** (колхоз раиси **Бойбўтаев**, партия ташкилотининг секретари **Мусақулов**, бош агрономи **Ли Ги Сен**, бош инженери **Пак Ги Нам** ўртоқлар) қолдирилди. Бу колхоз йиллик планини 75,2 процент, машина терими планини 75,2 процент бажарган ва беш кунликда 34,8 процент, машина теримида 34,8 процент ўсишга эришган.

ЭРТАГА — МАШИНАСОЗЛАР КУНИ

ТАШАББУС ҚУЛОЧ ЁЙМОҚДА

Пахтачиликни комплекс механизациялаш шу куннинг муҳим вазифаларидан биридир. Бунга эришиш барча қишлоқ хўжалик машинасозлиги корхоналари коллективларининг муқаддас бурчидир.

Шуни яхши тушунган корхонамиз коллективи қишлоқ хўжалик меҳнаткашларига пахта териш машиналари етказиб беришни кўпайтириш, уларнинг техника даражасини ошириш, янги хилларини ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш мақсади билан тинмай ижодий изланиш олиб бормоқдалар.

Ҳозир мамлакатимиздаги барча пахтакор республикаларнинг «оқ олтин» плантацияларида минглаб машиналаримиз жавлон уриб, пахтакорнинг меҳнатини енгиллаштиряпти.

Коллективимиз ҳар йилгидек беш йилликнинг учинчи йилида ҳам ўз зиммасига юксак мажбуриятлар олиб меҳнат қилмоқда. Ҳар бир ишчи, инженер-техник ходим ва хизматчи эл-юрт олдида берилган ваъданинг устидан тўла-тўкис чиқишга астойдил ҳаракат қилмоқда. Корхона маъмурияти, партия ва касаба союз ташкилотлари коллектив ўртасида социалистик мусобақани ва унинг олий формаси бўлган коммунистик меҳнат тантанаси учун курашни тўхтовсиз авж олдирмоқдалар. Илғорлар ўз вақтида моддий ва маънавий жиҳатдан рағбатлантириляпти. Пешқадам машинасозларнинг илғор иш усуллари бошқалар ўртасида оммалаштирилмоқда.

Айни вақтда, биз меҳнатни илмий асосда ташкил этиш, ишлаб чиқариш резервларини қидириб топиш ва улардан фойдаланишга эришишга эътиборни кучайтирдик. Шу мақсадда амалга оширилган тадбирлар яхши самара бермоқда. Меҳнатимиз натижаси тобора баракали бўляпти. Олинган мажбурият тўла-тўкис бажарилмоқда.

Буни шу йилнинг саккиз ойлик ишимиз якунидан ҳам яққол кўриш мумкин. Шу ойлар ичида маҳсулотни реализация қилиш плани анча орттириб адо этилди. Топшириқдагига қўшимча 30 дан ортиқ пахта териш машиналари ишлаб чиқарилди ва пахтакорларга етказиб берилди.

Коллективимиз айниқса бу йил биринчи марта ўзлаштирилган бирйўла тўрт қатордаги пахтани теришга мўлжалланган машина ишлаб чиқаришни кўпайтиришга интилмоқда. 50 от кучватига эга бўлган двигателли «Т-28 Х-4» тракторларига ўрнатилган дастлабки 300 та «Ўзбекистон» маркали терим машинаси тайёрланди. Бундай машиналар Ўрта Осиё, Озарбайжон, Қозоғистон республикаларининг пахта далаларида эксплуатация қилинмоқда. Дастлабки натижалар бу агрегатнинг шу вақтгача тайёрлаб келинган пахта териш машиналарига қараганда жуда кўп афзалликлари борлигини амалда исбот этди.

Бу машина коллективимизнинг фахри ҳисобланади. Жаҳонда ҳали ана шундай мукаммал агрегат яратилмаган. Буни бир группа зукко конструкторлар қатори корхонамизнинг ишчилари, инженер-техник ходимлари биргаликда кашф этишди. Янги машинани конвейерга қўйишга пухта тайёрландик. 500 дан ортиқ ускуна алмаштирилди. Конвейер тўхтатилмагани ҳолда «ХТ-1,2» машинасидан тўғридан тўғри «Ўзбекистон» «зангори кема»сини йиғишга ўтилди. Бу йил биз мамлакатимиз пахтакорларига шундай ажойиб агрегатлардан 1700 тасини етказиб бериш иштиёқидамиз.

Ўз сафида минглаб кишиларни бирлаштирган коллективимиз ана шундай ният билан меҳнат қилмоқда. 37 та коммунистик меҳнат бригадаси ва ана шундай фахрли номни олиш учун курашаётган 150 га яқин бригада аъзолари социалистик мусобақада бошқаларга ўрнак бўлмоқдалар.

Биринчи пўлат куюв цехининг қолипловчиси, коммунист ўртоқ Н. Гараев В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини шахсий совғалар билан кутиб олиш бўйича ажойиб ҳаракат бошлади. У шу сана шарафига шахсий мажбурият олди. Донгдор қолипловчи беш йиллик топшириғини уч йилда адо этишга аҳд қилди. Бу ажойиб ташаббус корхонамиздагина эмас, шу билан республиканинг барча завод ва фабрикаларида кенг қулоч ёймоқда.

Корхонамизда ҳам унинг издошлари сафи кенгайиб боряпти. Барча цехларда бу ватанпарварлик ҳаракатининг оммавий тус олишига эришиш учун тушунтириш ишлари олиб борилмоқда. Аксарият ишчилар бу ташаббусга қўшилиб, иш кўрсаткичларини кундан-кунга оширмоқдалар. Механика-йиғув цехининг мастери В. Грачев раҳбарлигидаги йиғувчи слесарлар, 3-цех токари Х. Сафин, 6-цехнинг электр пайвандчиси М. Ашурова ва бошқа 50 дан ортиқ машинасозларимиз шулар жумласидандир. Улар ҳозирги вақтда зиммаларига юксак шахсий мажбуриятлар олиб меҳнат қилмоқдалар. Ташаббускорларимиз шахсий график асосида ишлаб, нормаларини ҳар куни бир ярим бараварга етказиб ва ундан ҳам ошириб дўндиришяпти.

Коллективимиз эришаётган ютуқларга азамат тиниб-тинчимасларимиз қўшаётган катта ҳиссани алоҳида таъкидлаш керак. Рационализатор ва ихтирочиларимиз ишлаб чиқаришнинг қолоқ участкаларини бартараф этиш, меҳнат унумдорлигини ошириш ва маҳсулот сифатини яхшилашга қаратилган кўплаб таклифлар билан чиқишмоқда. Йил бошидан бери 400 га яқин таклиф тушди. Унинг ярмига яқини ишлаб чиқаришга жорий қилинди. Бунинг эвазига ҳар йили ўнларча минг сўмлик давлат маблағини тежаб қолиш имкони туғилди. Ҳозир новаторларимиз сафида 250 га яқин киши бор. С. Жойсанбеков, Т. Ҳакимов, Т. Ленченко, Н. Очилов, Ф. Солихўжаев ўртоқлар каби ижодий фикр кишиларининг ҳар бири бир нечтадан таклиф авторларидир.

Коллективимиз эртага нишонланадиган машинасозлар кунини ана шундай катта тортиқлар билан кутиб олмоқда. Биз бундан буён қўлга киритилган бу ютуқларни янада мустаҳкамлашга ҳаракат қиламиз. Олдимизда ҳали катта вазифалар турибди. Шунинг учун ҳам иш суръатига тўхтовсиз суръат қўшамиз, меҳнатнинг сифат кўрсаткичларини яхшилаш учун тинмай изланамиз. Улуғ доҳий В. И. Ленин туғилган куннинг юз йиллигини муносиб совғалар билан кутиб олиш учун астойдил ҳаракат қиламиз.

П. ЮСУПОВ,
Меҳнат Қизил Байроқ орденли «Ташсельмаш» заводи партия ташкилотининг секретари.

«Ташсельмаш» заводи коллективи халқ хўжалигига кўплаб замонавий агрегатлар етказиб бермоқда. Суратда: йиғув цехининг пешқадам ишчиси Малик Иброҳимовни кўриб турибсиз. У машинасозлар байрамига муносиб туҳфа тайёрлади.

ИШЧИ-ДЕҲҚОН — ҲАМКОР

Коллективимизнинг анъанага айланиб кетган ажойиб одати бор. Улуғ саналар ва байрамларни муносиб меҳнат тортиқлари билан кутиб олишга ўрганганмиз. Эртага нишонланадиган Машинасозлар кунини ҳам дуруст совғалар билан қарши олаяпмиз.

Йил бошидан бери фидокорона меҳнат қилиняпти. Барча машинасозларимиз ўз байрамлари шарафига мусобақани авж олдириб, ғайрат-шижоат билан ишладилар. Жуда кўп янгиликларни жорий қилдик. Коллективимиз республикамиз корхоналари ўртасида биринчи бўлиб ишлаб чиқаришни оператив планлаштиришни қўллади. Мана, бир неча ойдан бери планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги системаси асосида иш олиб боряпмиз.

Ана шу янгиликлар ва технология жараёнларини такомиллаштириш, янги техника воситаларини жорий қилиш, меҳнатни илмий уюштириш юзасидан ҳамда бошқа тадбирларни амалга ошириш туфайли меҳнатимиз натижаси ойдан-ойга баракали бўляпти. Буни шу йилнинг саккиз ойи давомидаги ишимиздан ҳам яққол кўриш мумкин.

Худди бир оила аъзоларидек аҳил ва иноқ бўлиб меҳнат қилаётган ишчиларимиз, инженер-техник ходимлар ва хизматчиларимиз шу давр ичида қишлоқ хўжалиги эҳтиёжлари учун кўплаб турли-туман машина-механизмлар етказиб беришди. Пландагидан ташқари бир неча культиватор, 13 та «СКО—4» кўрак териш агрегати тайёрланди. Лубкорлар меҳнатини беқиёс енгиллаштираётган «ЛС—1» агрегатидан 252 та ишлаб чиқарилди. Каноп поясини шилиш каби оғир ва сермашаққат юмуш тўла механизациялашди.

Коллективимиз ўз байрамини ишлаб чиқаришнинг бошқа техник-иқтисодий кўрсаткичларини ҳам анча яхшилаган ҳолда қарши оляпти. Мавжуд асбоб-ускуналар қувватидан тўла фойдаланиш, ишчиларнинг унумли ва сифатли ишлаши учун барча шароитларни яратиб берилиши бунинг омили бўлмоқда. Шу туфайли ҳам меҳнат унумдорлиги белгиланганига қараганда 3,4 процент ошди. Қўшимча 825 минг сўмлик маҳсулот реализация қилинди. Фойда олиш плани 104,8 процент қилиб адо этилди. Қўшимча юзларча минг сўмлик жамғарма олинди.

Янгича ишлаш шароитида ҳар бир сўмлик маҳсулот тайёрлаш учун кетадиган сарф-харажатларни камайтириш асосий кўрсаткичлардан бири ҳисобланади. Кам маблағ сарфлаш қўшимча, фойда олишнинг, демак машинасозларнинг ўз меҳнати натижасидан моддий манфаатдорлигини оширишнинг муҳим шартидир. Шунинг учун ҳам корхонамизда бу масалага катта эътибор берилмоқда. Хом ашё ва материалларни тежаб-тергаб сарфлаш, бефойда харажатларга барҳам бериш учун олиб борилаётган курашда барча ишчилар, инженер-техник ходимларнинг актив иштирок этишига эришиляпти. Бу эса яхши самара бермоқда. Шу йилнинг ўтган ойларида ҳар бир сўмлик маҳсулот тайёрлаш учун кетадиган харажат 0,26 тийин камайди. Маҳсулот таннархи эса белгиланганига нисбатан 99,7 процентни ташкил этди.

Ҳозир бутун мамлакатимиздаги каби корхонамизда ҳам В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини муносиб кутиб олиш учун мусобақа тобора авж олаяпти. Қатор машинасозларимиз бу ватанпарварлик ҳаракатида актив иштирок этиб, ажойиб ташаббуслар билан чиқмоқдалар.

Корхона йиғув цехи бўяш-қуритиш комплексининг аъзоси Ниёзимбетов раҳбарлигидаги бригада коллективи ажойиб таклиф билан чиқди. Бригада аъзолари йил охиригача камида 8 минг сўмлик материалларни тежаб қолишга аҳд қилдилар. Ҳар бир бўёқчи ўз зиммасига шахсий мажбуриятлар олди. Асбобсозлик цехининг ўртоқ А. Бурков раҳбарлигидаги сменаси бу ташаббусни корхонада биринчилар қатори қўллаб-қувватлади ва унга қўшилди.

Ҳозир ташаббускорлар қатори кундан-кунга кенгайиб бормоқда. Янги-янги бригада ва участкалар, машинасозлар унга қўшилиб, зиммаларига оширилган мажбуриятлар олмоқдалар. Токарь В. Оқбобоев, слесарь Т. Алматов, термист Ф. Асанова, слесарь И. Мусаев, пўлат эритувчи Ф. Габдураҳмонов ва бошқа ўнлаб турли касб эгалари шулар жумласидандир. Уларнинг ҳар бири нормасини муттасил бир ярим бараварга етказиб адо этмоқда.

Коллективимиз олдида ҳали катта вазифалар турибди. Биз тўртинчи кварталда КЗУ—0,3 маркали ариқ қазувчи машиналар ишлаб чиқаришни йўлга қўйишимиз, фаолиятимизнинг барча кўрсаткичларини зимдан яхшилаб боришимиз даркор.

Ҳар биримиз В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини муносиб шахсий совғалар билан кутиб олиш учун барча имкониятларни ишга соламиз.

П. РАСУЛОВ,
Чирчиқ қишлоқ хўжалик машинасозлиги заводининг ишчиси.

БОДОМЗОР БАҲОДИРЛАРИ

(ЛАВҲА)

Кеч куз эди. Барглар олтин суви югуртирилгандай товланиб, кўзни қувонтиради.

Пахтазор бўйлаб юраркансиз юз-кўзингизга мезон ёпишади. Гўё сеҳрли бир қўл пахтазор узра кўз илғамас майин тўр ташлаб қўйгандай туюлади.

Мирмаҳмуд чаноқлардаги лўппи пахталарни тераркан, уларни пиёладаги нишолдага қиёс этди. «Худди ўзия», дерди у. Умрида илк бор пахта териши эди.

Ҳавас билан чаноқларга тез-тез қўл югуртириб, этаги тўлгунча хўп терга тушди. Пахта териш у тасаввур қилганча осон иш эмас экан. Хаёлга чўмди...

Ҳа, шаҳарликка осон тутиб бўлмайди! Эсини танибдики, заводда ишлайди. Корхона ҳаёти ўз маромида борарди. Бунинг ҳам ўзига яраша гашти, сурури бор. Ўзбекистон қишлоқ хўжалик машинасозлиги заводига ишга келгунча корхона ҳаётини синаб кўрганди.

Бодомзордаги мактабда еттинчи синфни битирдию, ФЗУ-га ўқишга кирди. Бирон касбнинг этагидан тутишга шошилди. Бунинг устига ўша йили отасидан айрилиб қолди. Бир бошига кўп савдо тушди, унинг.

Бошга тушганни кўз кўраркан. Ҳаммасига чидади у. Кейин ёғочсозлик комбинатида, энергетика соҳасида ҳам ишлади. Йўқ, ҳали чинакам касбини тополмаган эди. Мана, ниҳоят ўн уч йилдан бери ўзи севган заводда ишлаяпти.

— Сиз жуда чевар экансиз-у, —деди кесатиб Мирмаҳмуд ёнида турган қорачагина қиз Шаҳодат ҳозиргина териб чиққан эгатга назар ташлаб.

Ҳақиқатан, ерда ҳам, чаноқларда ҳам пахта тўкилиб-сочилиб қолган эди.

— Бу ҳолва, — деди шу пайт уларга яқинлашиб қолган новчадан келган Шариддин Фахриддинов, — хўв машина териб кетган пайкални кўрсангиз.

— Уни колхозчилар тозалаб олишар, — луқма ташлади қорачадан келган Тўлаган.

— Ҳа, биттадан териб олишга тўғри келади, — деди кимдир хўрсиниб.

Улар тик турганча хаёл суриб қолишди. Ҳаммани тўкилган пахта тақдири ўйлантираётгани сезилиб турарди. Улар шу куни теримдан қайтишаркан, ҳамон шу ҳақда ўйлашар, баҳс юритишарди. Пахта машинасозлар тинчини олиб қўйган эди...

Заводда яна одатдаги ҳаёт бошланиб кетди. Улар сеялкалар тайёрлашарди. Орадан кўп ўтмай, корхона бош механиги Михаил Петрович цехга келиб, тўкилган пахтани терадиган подборкачи агрегат чизмаси олинганини айтиб қолди. Бу хушхабарни эшитиб, Мирмаҳмуд болаларча севиниб кетди.

Айтганча, Михаил Шейн — унинг устози. Мирмаҳмуд дастлаб келганда у механика-йиғув цехининг бошлиғи эди. Мирмаҳмудга, оёғидан ўт чақнайди, деб таъриф берган киши шу эди. У қувончли хабарни дўстлари Шаҳодат, Шариддин, Тўлаганларга етказди. Бутун заводда шодиёна.

...Дастлабки «ПХН-1,2» подборкачи агрегат конвейердан тушганига уч йил бўлди. Авваллари йиғма аппарат Душанбадан келтириларди. Бу йилдан бошлаб у ҳам Мирмаҳмуд Исроилов бошқараётган участкада тайёрланмоқда.

Бир куни уни корхона директори йўқлаб қолди. Мирмаҳмуд кабинетга кирса, механика-йиғув цехи бошлиғи Борис Сорокин ҳам ўтирган экан. Сорокин унга негадир кулимсираб қўйди. Директор Носир Мирзараҳимов ҳол-аҳвол сўрашиб, мақсадга ўтди.

— Подборкачилар тайёрлаш йиллик планини бажарибсизлар, катта раҳмат. Яна бир илтимосимиз бор. Сеялкага ҳам бир зўр берсак. Нима дейсизлар? Сизнинг участкангиз бўйича план 600 та эди-а? Шуни 650 га етказишнинг иложи борми?

Мирмаҳмуд ер остидан цех бошлиғига аста қараб қўйди. Борис Алексеевичнинг қошлари ўртасида тугунча ҳосил бўлди.

— Иложи бўлмасмикин? — орадаги жимликни бузди директор.

— Нега бўлмасин, бўлади, — гап бошлади Сорокин, — деталларни йиғиш ва созлаш ҳеч гап эмас. Аммо, ҳамма гап детални етказиб беришда қолган. Участка қийналиб қолмаса эди? — шундай деб, у Мирмаҳмудга юзланди.

Катта мастер зийраклик билан Сорокиннинг гапини англади-да, розилик билдирди.

Хўп дейиш бошқа-ю, уни дўндириш бошқа. Мирмаҳмуднинг фикри-ёди қўшимча 50 та агрегатни қандай тайёрлашда бўлиб қолди.

У цех эшиги олдида анча ўйланиб турди: «иложи топилармикин?» У эшикни дадил очиб, ишчи Шариддин Фахриддинов олдига келди. Воқеани айтди. Энг қийин тайёрланадиган деталлардан бири «20—90» номлиси эди.

— Шариддин ака, бу детални сиз яхши тайёрлай оласиз, йўқ, деманг.

Шариддин аканинг юзида бир лаҳза ғурур ифодаси жилваланди. Катта мастернинг ишончи қалбини тўлқинлатган эди. Моҳир деталсоз С. Безуглов ҳам Мирмаҳмуднинг илтимосини қайтармади. Улар ёрдамида механика участкаси қўшимча топшириқнинг уддасидан чиқди.

Шу куни Бодомзорга қайтаётганда корхона эшиги олдида директор уни кўриб қолди-ю, самимий табриклай кетди.

— Одатингизни яхши кўраман, Мирмаҳмуд, — деди у мамнунлик билан, — аста ерга қараб хўп дейсиз-у, гап устидан чиқмагунча қўймайсиз. Баракалла!.

Мирмаҳмуд у билан хайрлашаркан, ҳаяжондан йўл четидаги дарахт соясида анча туриб қолди. Ширин хаёл оғушида Бодомзорга етиб келганини ҳам сезмади.

Ҳ. ИКРОМОВ.

ИЛЬИЧ БИЛАН УЧРАШГАНЛАР

Олмаота шаҳрида ана шу сарлавҳа остида тўплам нашр этилди.

Китоб Қозоғистон Компартияси Марказий Комитети қошидаги партия тарихи институти томонидан тайёрланган. Унда доҳиймиз В. И. Лениннинг 1914 йил охиридан 1924 йилгача республикада яшовчи икки юз киши билан учрашгани ҳақида ҳикоя қилинган. Китобда контрреволюция кучларига қарши фаол кураш олиб борган, Қозоғистонда Совет ҳокимиятини барпо этганлардан Жонгильдин, Сайфуллин, Рисқулов ва бошқаларнинг хотиралари босилган.

Китобда Бутуниттифоқ Марказий Ижроия Комитети ва РСФСР Халқ Комиссарлари Советининг В. И. Ленин ва М. И. Калинин имзо чеккан Декретига мувофиқ, Қозоғистон республикаси ташкил топган кунлар ҳақида ҳикоя қилинган.

* * *

В. И. Лениннинг чин революцион сафдошлари ҳақида чиқарилган бу икки томли китоб Ереваннинг китоб магазинларига келиб тушди.

Автор А. Карапетян ўзининг биринчи китобида Кавказ большевикларининг таниқли раҳбари, марксизм-ленинизм назариётчиси, истеъдодли журналист, Лениннинг издоши С. Касян ҳақида ҳикоя қилади.

Боку коммунасининг машҳур раҳбари толмас большевик С. Тер-Габриелян ҳақидаги ҳикоялар ниҳоятда қизиқарли чиққан. С. Тер-Габриелян Ильич билан кўп марта учрашган, доҳийнинг ишончига сазовор бўлган ва умрининг охиригача Ленин анъаналарига содиқ бўлган чин коммунистлардан эди.

Биринчи китоб «Революциямиз рицари» Ф. Дзержинский ва довюрак чекист Г. Отарбекян ҳақидаги ҳикоя билан тугайди.

Иккинчи китоб ветеран коммунистлар С. Мукашин, А. Бекзодян ва И. В. Каспаревларнинг ҳаёти ва фаолиятига бағишланган.

Пахта тозалаш заводлари ва қабул пунктлари учун кўплаб янги хил машиналар ишлаб чиқарилмоқда. Ўзбекистон пахтачилик саноати машинасозлиги заводи меҳнатсеварлари бу машиналарни ғоятда сифатли қўлдан чиқармоқдалар. Суратда: ўртоқ Д. Сулаймонов раҳбарлигидаги йиғувчилар янги агрегатларни кўздан кечирмоқдалар.

БУ АГРЕГАТЛАР эса Ўзбекистон трактор-йиғув заводи маҳсулотларидир. Корхона коллективи байрам шарафига кўплаб тракторларни қишлоқ хўжалик меҳнаткашларига туҳфа қилди.

М. Нуриддинов фотолари.

НАВОИЙ ВА ГУЛИ

ТАҚРИЗ

Ҳурматли газетхон! Ҳазрат Навоийнинг 525 йиллик тўйи ўтаётган ҳозирги кунларда бундай сарлавҳадан ҳайрон бўлишга ҳақлисиз. Гениал шоирнинг чиндан ҳам севгилиси бўлганми ва бўлган бўлса, исми-шарифи Гулими?

Бу ҳақда на Навоийнинг кўпсонли асарларида, на замондошлари қолдирган ёзма манбаларда бирон-бир аниқ маълумот топилади. Минг-минглаб ноёб севги сатрларини ўз ичига олган «Хазойин-ул маоний», ошиқ-маъшуқлар дарди олий даражада куйланган «Лайли ва Мажнун», «Фарҳод ва Ширин»лар соҳибининг ўзи ҳаётда кимнидир севмаган, муҳаббатнинг сирли, айтиб бўлмас лаззатларини бошидан кечирмаган бўлиши мумкин эмас. Ҳар қандай буюк қалб эгаси бўлганда ҳам, барибир, унинг ижодий парвози учун қандайдир ҳаётий туртки, ҳаётий тажриба керак.

Халқ Навоийнинг реал маъшуқаси бўлганлигига ишонгуси келади ва уни шоир севган нафис образлардан бири — Гул номи билан аташга журъат этади.

Ёзма адабиётда сақланиб келаётган Ошиқнинг «Гул ва Алишер», замондошларимиз Уйғун ва Иззат Султонларнинг Гули образи, бизнингча, шу йўлдаги уринишнинг ажойиб меваларидир. Академик ёзувчимиз марҳум Ойбек ҳам ўлими олдидан шу мавзуда чиройли поэма ёзиб қолдирган экан. Поэма куни кеча босмадан чиқди; номи «Гули ва Навоий»*.

Асарга халқ орасида юрган машҳур афсона — улуғ шоир Гули деган бир қизни севгани, улар аҳду паймон қилгани, лекин султон Ҳусайн Бойқаронинг ҳам шу гўзалга ишқи тушиб, орага суқилгани ва бечора Гули бу изтиробга чидаёлмай, заҳар ичгани асос қилиб олинган. Воқеа:

Асрларнинг сўкиб чокини,
Кўзларимга суриб ҳокини,
Тарихларни бир-бир
титурман,
Афсоналар топиб битурман.
Афсонанинг кўпдур қуруғи,
Ҳақиқатнинг баъзан уруғи
Уюм-уюм тош ичра гўё
Бир гавҳардай беради зиё.
Мана шундоқ битта афсона,
Афсоналар ичра дурдона, —

каби қисқа муқаддима билан бошланиб, кейин юқорида қайд этиб ўтганимиз афсона шарҳига кўчилади. Афсонага автор муносабатидан ва поэма сарлавҳасида Гули биринчи планда туришдан ҳам бу гапларда ҳақиқат бор, деган маънони уқиш қийин эмас, албатта.

Ойбек талқинида Гули оддий халқ вакили, боғбон қизи, гўзал, бокира, доно. У ёш вазир Навоийни амали ё бойлиги учун эмас, бир кўргандаёқ самимийлиги, чеҳрасидан кулгу аримай, «кўзларида меҳр жилваси борлиги», овози жозибали, ёқимлиги, «қомати ниҳол», «қалби беғуборли»ги, камтарлиги, «улус иши учун завқланиши», камбағалларга ҳиммати ва олийжаноблиги учун севади.

Гули — севгисига содиқ, вафодор қиз. У бахтига Ҳусайн Бойқаро чанг солганида, Навоийга етиша олмаслигига кўзи етиб, ўзини ўзи ҳалок этади.

Навоий образи ҳам поэмада анча таъсирли, тўлақонли чиққан. Автор аввалги «Навоий» поэмасидан фарқли ўлароқ, бунда қаҳрамонининг илк севги уйғонган йигитлик чоғини объект қилиб олади. Навоий ҳам ошиқ, ҳам давлат арбоби сифатида тасвирланади. У отда кетаётиб, томга қўйилган нарвондан қараётган Гулини кўрганда гўзал қизга маҳлиё бўлиб, худди «хаёлидаги Ширин ва Лайлисини учратгандай», «излаган ёрини топгандай» бўлади; Саройдаги зодагонлар қизларини эмас, «тотли нашъа келтирган ана шу илҳом париси» — оддий боғбон қизини севиб қолади. Лекин Бойқаро севишганлар бахтига тўғаноқ бўлганида эса, шоир чидаб бўлмас фиғон кўтаради. Воқеа буюк Навоий муҳаббатининг фожиаси билан якунланади. Мазкур афсонадан подшо ва амалдорларнинг фақат авом халққагина эмас, ўзининг ишончли одамларига, ҳатто яқин дўстларига ҳам зарари текканлиги маълум бўлади.

Китоб ихчам, чиройли нашр қилинган бўлиб, истеъдодли рассом А. Циглинцев асар воқеаларига монанд кўҳли расмлар ишлаган.

Шундай қилиб, гениал Навоийнинг тўйи давом этаётган шу кунларда севимли ёзувчимиз Ойбекнинг яна бир янги поэмасини ўқишга муваффақ бўляпмиз. Поэма авторнинг қатор илмий мақолалари, роман ва поэтик асарлари қаторида Навоий шахсининг бизга кам таниш бўлган қирраларини англаб етишимизга имкон беради. Мазкур асар улуғ мутафаккир юбилейига Ойбекнинг муносиб тортиғидир.

Ўлмас МУҲИДДИНОВ.

*) Ойбек, «Гули ва Навоий». Ўзбекистон ССР «Фан» нашриёти, 1968 йил.

ЎЗБЕКИСТОНДА Г.Д.Р. МАДАНИЯТИ ДЕКАДАСИ ОЛДИДАН

ЎЗБЕКИСТОН БИЗ УЧУН НАМУНА

Профессор доктор ИОГАННЕС ДИКМАН,

Германия Демократик Республикаси халқ палатасининг президенти

□ □

Бу йил ўтказилаётган ва анъана бўлиб қолган ГДР маданиятининг Совет Иттифоқидаги кунлари муносабати билан Ўзбекистон матбуотида чиқиш тўғрисидаги илтимосни мен бажонидил ижро этаман, чунки бу маданий тадбир Ўзбекистон ССРда ҳам ўтказилади. Мен республикангизда икки марта меҳмон бўлиш шарафига муяссар бўлдим. Шу сафарлардан бери Ўзбекистон одамларига нисбатан алоҳида самимий ҳис-туйғулар мени асло тарк этмаётир. Халқ палатасининг делегацияси бундан 12 йил муқаддам биринчи марта Совет Ўрта Осиёси тупроғига қадам қўйган эди. Германия Демократик Республикасининг гражданлари бўлган бизлар учун бу ердаги ҳамма нарса янгилик эди: бу ер дунёнинг бошқа бир бўлаги —Осиё бўлиб, унинг одамлари ҳам, манзараси ҳам бўлакча эди, бунинг устига бепоён саҳролар тепасидан учиб ўтилар эди. Аммо биз Ўзбекистонда худди ўзимиз сингари, лекин биздан анча аввал янги жамият қуриш йўлига, халқлар ўртасида дўстлик йўлига, Маркс, Энгельс ва Ленин олдиндан белгилаб берган социализм йўлига тушиб олган одамларни учратишимизни билар эдик.

Кеч май тунида қилинган ҳаяжонли парвоздан сўнг биз Ўзбекистон пойтахтининг ловуллаб турган чироқлар денгизига дафъатан кўзимиз тушган пайтни ҳеч қачон унутмайман. Бу бамисоли эртакдек туюлган эди бизга. Тошкент тупроғига қадам қўйишимиз биланоқ аэродромда бизни кутлаб турган жуда кўп ўртоқларнинг сидқидил дўстлигини пайқаб олдик. Биз самимий дўстлар орасида эдик. Улар улуғвор социалистик муваффақиятларини ҳаққоний ифтиҳор туйғулари билан бизга кўрсатишди, ўзларининг қадимий юксак маданиятларини кўз олдимизда намоён қилишди, меҳмоннавозликда бирбирларидан ўзишга ҳаракат қилишди.

Биз Самарқандга сафар қилдик, мен ёшлик чоғимданоқ бу шаҳарни кўришни орзу қилиб юрар эдим. Бу ўзига хос бекиёс шаҳардаги жаҳонга машҳур обидалар бизда унутилмас таассуротлар қолдирди. Сўнгра ўзбек санъатининг арбоблари ўзларининг юксак музика ва рақс маданиятларини кўрсатишди.

Орадан ўн йил ўтди. 1966 йилда, бу сафар куз фаслида халқ палатаси делегациясининг Ўзбекистонга қилган сафарига раҳбарлик қилишимга тўғри келди. Тошкент ер ости бўронининг зарбаларига дуч келиб анчагина шикаст кўрганлигини биз билар эдик. Ана шу қийин пайтда биз Ўзбекистон пойтахтида кўрган нарсаларимиз делегациямиз учун СССР халқлари ўртасидаги қардошлик муносабатларининг яна бир далили бўлди. Барча иттифоқдош республикалардан келган совет кишилари шаҳарга зилзила етказган жароҳатларни тугатишда ёрдам бераётганликларини кўриб қалбларимиз тўлқинланиб кетди.

Янги гўзал Тошкентни кўрмоқ учун ихтиёрий равишда ҳашарга келган руслар ва украинларни, молдаванлар ва литваликларни, Совет армиясининг жангчиларини кўрдик. Биз янги шаҳар нақадар тез қад кўтараётганлигини кўрдик.

Биз республика бўйлаб қилган сафаримизни асло унутмаймиз. Қолоқ, ўрта аср даражасида бўлган бир мамлакат совет ҳокимиятининг бир неча ўн йили мобайнида гуллаб-яшнаётган саноат ва аграр республикага, ажойиб илмий муассасалари, ўзларининг юрак ўти, ўткир зеҳни ва гул қўллари билан ўз юртини обод қилаётган янги кишилари бўлган республикага айланганлигини кўрдик.

Бу ишда ўзбек халқининг улуғ ўтмиши ҳам, маданияти ҳам уларга катта ёрдам бермоқда. Гўзал архитектура обидалари ва Ўрта Осиёдаги энг қадимий расадхонаси бўлган, янги, замонавий шаҳар кварталлари бўлган, саноати гуркираб ривож топаётган ва бутуниттифоқ қоракўлчилик илмий ва тадқиқот институтига эга бўлган Самарқанд ана шу тарихий улуғворликнинг ёрқин гувоҳидир.

Делегациямиз аъзоларидан бири Ўзбекистон вакиллари билан бўлган якунловчи суҳбатда бизнинг таассуротларимизни умумлаштириб бундай деди: «Ленин: коммунистлар орзу қила олишлари лозим, деган эди. Совет Ўзбекистони орзуларни рўёбга чиқариш намунасини бизга кўрсатди».

Социалистик лагерь мамлакатлари янгидан-янги муваффақиятларга эришмоқдалар, чунки биз Совет Иттифоқидан тинимсиз ўрганиб келмоқдамиз, чунки биз Совет Иттифоқи халқлари билан ва шу жумладан ўзбек халқи билан бузилмас қалин дўст тутунганмиз.

Ана шу дўстлигимиз мустаҳкамланиб яшнайверсин!

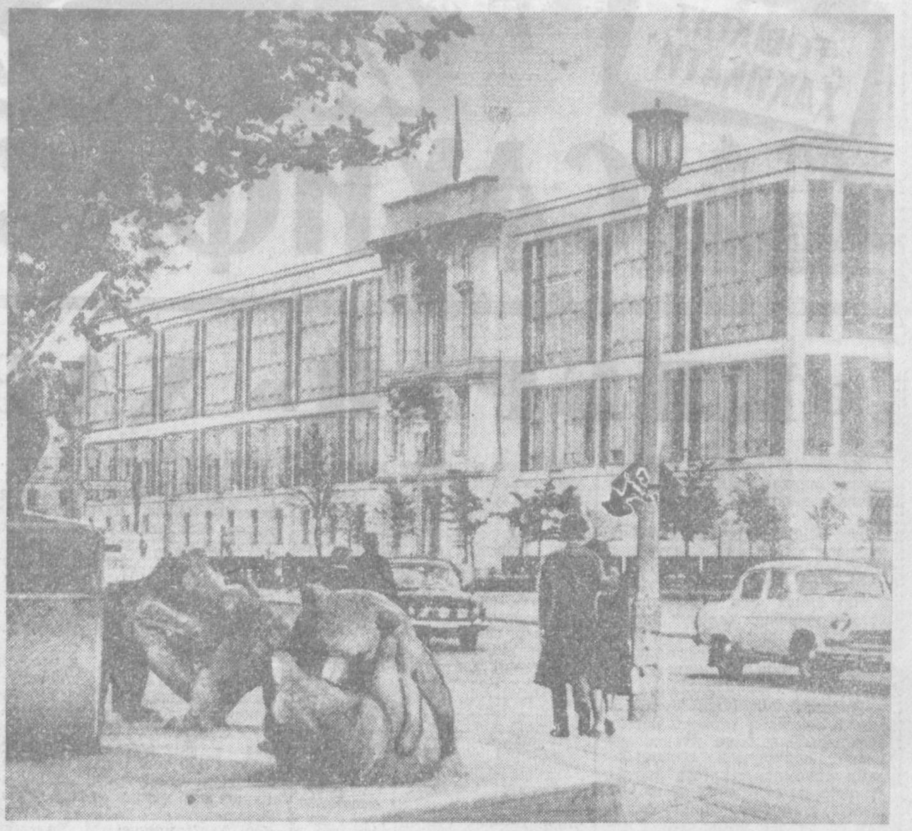

ФОТООБЪЕКТИВДА ГДР.

Карл Маркс майдонидаги Германия Демократик Республикаси Давлат кенгашининг биноси.

ВОЛЬФГАНГ БОРХЕРТ

АФСОНА

Бахтни кутиб мудом оқшом кечалар,
Ёш тўкармиш бир гўзал пари.
Кўринармиш кўзда ёниқ томчилар,
Ҳаттоки денгиздан бўлсанг ҳам нари.
Беор шамол уни қилган шундайин,
Мангуга ҳеч ўчмас, танҳо шамчироқ.
Ёр номин такрорлар тунда тинмайин,
Шивирлар ёрига: чекмагил фироқ...

Р. УМАРОВ таржимаси.

ИОГАННЕС Р. БЕХЕР

КЕКСАЛИК ҲАҚИДА

Айтинг менга, ким бермиш шунчалик куч-қудрат,
Қариган билагимга қайтди ёшлик, шижоат.
Ўтган йўлим кўп узоқ, аммоки ортга қараб
Кўрдимки, кексалигим қайдадир қолмиш хароб...,
Навқиронлик, ёшликнинг қуввати энди буткул
Қарилик кишанини синдирди қилиб кул-кул.
Ўлим ваҳимасидан мутлақо бўлдим халос,
Оламга боққум, қалбда ҳаёт ишқи, эҳтирос.
Булутлар орасида чақнаб турган юлдуз ҳам,
Кекса эмас, навқирон, юракда қўзғар илҳом.
Туннинг қоронғусини чароғон этиб кўкда
Субҳидам шуъласига бўлиб кетар омухта.
Навқирон ватанпарвар фарзандларининг ғайрати
Мени ҳам ёшартирди, ҳам зеҳнимни қайради.
Мабодо қазо қилсам, улар хўрсинар оғир:
— Афсус, афсус, мўйсафид ёш кетди, бўлди жавр!

Ю. ШОМАНСУР таржимаси.

ДУНЁ ХАБАРЛАРИ

МАМЛАКАТЛАР ОДАМЛАР ВОҚЕАЛАР

«ЯНГИ ТАРТИБ» ВА ҚОРА КУНЛАР

Индонезиянинг миллий трагедияси ҳисобланган 1965 йил 30 сентябрь воқеаларига 3 йил бўлди. Шундан бери жафокаш индонез халқи бошидан оғир кунларни кечирмоқда.

30 сентябрь воқеаларидан фойдаланиб, ҳокимият тепасига келиб олган Сухарто — Насутион гуруҳи бор кучини мамлакатдаги коммунистик ва демократик кучларни қирғин ва қувғин қилишга қаратди. Ҳарбийлар томонидан «янги тартиб» ўрнатилгандан бери 600 мингга яқин коммунист ва демократик руҳдаги оддий индонез қурбон бўлди Инглиз газеталарининг ёзишича, яна 100 мингдан ортиқроқ киши қамоқ ва концлагерларда азоб чекмоқда.

Мамлакатдаги генерал Сухарто жазо отрядлари коммунист ва демократларни қидириб шаҳармашаҳар юрибди. «оқ террор» ҳали тингани йўқ. Ғарбда «кучли шахслар» деб танилган жакартадаги генералларнинг Индонезияда қилаётган бебошлиги аввало индонез халқининг душманларини хурсанд қилмоқда. Империалистик матбуот, радио ва телевидение Индонезияда бўлаётган ҳалокатли воқеаларни «Осиёдан келаётган хушхабарлар» деб атамоқда. Америка Қўшма Штатлари бошчилигида тузилган халқаро империализмнинг «Индонезияга ёрдам кўрсатувчи клуби» бор кучи билан ишламоқда.

Мамлакатда ҳарбийларнинг таъсири кун сайин ортмоқда. Улар аралашмаган бирор соҳа йўқ. Роджер Пейджет «Пасифик афферс» журналида босилган «Индонезия сиёсатида ҳарбийларнинг роли» деган мақоласида армиянинг мамлакат сиёсий ҳаётида тутаётган мавқеининг тобора ошиб бораётганлиги индонез халқи учун жуда қимматга тушаётганини ёзади.

Иқтисодий қийин аҳволга тушиб қолган Индонезияда нарх-наво ҳаддан ташқари ортмоқда, экспорт қисқармоқда, коррупция ва контрабанда авж олмоқда. Жуда кўп саноат корхоналари, шу жумладан энг йирик металлургия ва сунъий ўғитлар заводлари ишламай турибди. Бу эса ўз навбатида Индонезияда ишсизлар сонини оширмоқда. Мамлакатнинг давлат қарзи аллақачон 3 миллиард доллардан ортиб кетди.

Ярим миллион кишилик армияга таянган ҳозирги давлат раҳбарлари иқтисодий инқироз учун барча айбларини демократик руҳдаги кишиларга тўнкаб, ўзлари тобора Ғарб билан яқинлашиш сиёсатини юргизмоқдалар. Миллион-миллион индонезияликларнинг тўкилган қони эвазига қўлга киритилган сиёсий ва иқтисодий эркинлик яна аста-секин йўқолиб боряпти. Халқаро империализм яна ўзининг шармандаси чиққан «бўлиб ол ва ҳокимлик қил» сиёсатини юргизмоқда.

Шу кунларда Индонезия пойтахтига Ғарбдан келиб кетаётганларнинг кети узилмайди. Булар фақат бир мақсад учун, яъни илгари маҳрум қилинган сиёсий ва иқтисодий мавқеини яна қайтадан тиклаб олиш учун қилаётган ҳаракатлардир. Индонезия ҳукумати ҳам Ғарбдан кўпроқ ёрдам олиш мақсадида, мамлакат аста-секин сиёсий ва иқтисодий эркинлигини йўқотаётганига қарамай, национализация қилинган корхоналарни, плантацияларни собиқ эгаларига қайтариб бермоқда. Индонезия миллий банклари учун реал хавф туғдираётган ажнабий капиталистик банкларнинг Жакартада катта-катта бўлимлари очилмоқда.

Чет эл капиталининг Индонезия экономикасига тез кириб келиши индонез халқининг яшаш шароитига ёмон ва оғир таъсир қилмоқда. Ташқи монополиялар томонидан конкуренциянинг кучайганлиги сабабли жуда кўп фирма ва корхоналар ўз фаолиятларини тўхтатишга мажбур бўлди. Масалан, бир неча кун илгари Жакартанинг энг йирик авторемонт корхоналаридан бири «Гая мотор» корхонаси ёпилишга мажбур бўлди ва 1300 ишчи ишдан бўшатиб юборилди.

Индонезиянинг миллий авиатранспорт компанияси бўлган «Гаруда» ҳам ўзининг чет элга бўлган рейсларини кескин қисқартиришга мажбур бўлди. Энди кўпгина рейслар чет эл авиакомпаниялари қўлига ўтган.

Индонезияга Ғарбдаги мамлакатлар томонидан ваъда қилинган 325 миллион доллардан ҳозиргача жуда оз қисми берилди. Бунинг эвазига эса чет эл монополияларининг мамлакат хомашё бойликларига, ўрмон хўжаликлари ва плантацияларга кириши учун кенг йўл очилди.

Жакартадаги давлат арбоблари мамлакатни оғир иқтисодий аҳволдан чиқариш йўлини фақат Ғарб билан яқинлашишда кўрмоқдалар. «Ягона йўл — бу кўпроқ чет эл ёрдамини олишдир», — деб айтди яқинда ҳукуматнинг иқтисодий сиёсати билан шуғулланувчи экономистлардан бири. Бошқалар эса Индонезияни оғир кунлардан халқаро реконструкция ва ривожланиш банкининг (МБРР) президенти Р. Макнамара қутқаради, деб юришибди.

Шу йил 6 июнда генерал Сухарто «қурилиш кабинети» деб номланган ҳукумат тузди. Ҳукумат состави билан танишиб чиққан ҳар бир киши унинг олдинги ҳукуматга нисбатан янада ўнгга кетганлигини сезиш қийин эмас. Бу янги ҳукумат ҳам нарх-навони ошириш ҳақида қарор қабул қилишдан нарига ўтмади.

Ҳукумат составига Сумитронинг киритилиши эса кўпчиликнинг норозилигига сабаб бўлди. Ташқи ишлар министрлигига яқин турган «Жакарта таймс» газетасининг ёзишича, Сумитро доимо коммунистларни сиёсий майдондан четлатилиши учун курашиб келган. Шунинг учун Ғарбга ён босувчи «Нусантара», «Операси» газеталари Ғарб билан ўта яқинлашиш тарафдори бўлган Сумитронинг ҳукумат составига киритилишини қизғин табриклади.

Шундай қилиб, Сухарто — Насутион гуруҳи ҳокимият тепасига келгандан бери Индонезиянинг иқтисодий аҳволи тамомила оғирлашиб кетди. Шу муносабат билан студентлар ҳаракатининг раҳбарларидан бири айтган қуйидаги аччиқ сўзлар характерлидир: «Бизнинг ягона эришган нарсамиз, бу — Сукарнонинг 100 министрдан иборат бўлган ҳукуматини Сухартонинг 400 генералдан иборат ҳукуматига алмаштириш бўлди. Бошқа ҳеч нарса ўзгаргани йўқ», — дейди у.

Ҳукумат мустақил сиёсий ва иқтисодий сиёсат юргизиш ўрнига, мамлакатда антикоммунистик васвасани авж олдириб, коммунист ва демократларни қувғин ва қирғин қилиш билан шуғулланмоқда. Коммунистларни тутиш баҳонаси билан бутун қишлоқлар йўқ қилиб юборилмоқда. Суматра, Ява, Калимантли оролларига коммунистларни тутиш учун янги-янги жазо отрядлари юборилмоқда. Суд ва сўроқсиз минг-минглаб коммунистлар ўлдириб юборилмоқда. Ана шу ваҳшиёна террор пайтида Индонезия Коммунистик партиясининг раҳбарлари Айдит, Луқмон ва Нъотолар ҳалок бўлдилар. Компартиянинг кўпгина раҳбар ходимлари ҳамон турма ва концлагерларда сақланмоқда. Мамлакат қамоқлари эса юз минглаб коммунист ва бошқа ватанпарварлар билан тўлиб кетган.

Шу кунларда Индонезияда ва унинг ташқариларида Сухарто — Насутион ҳукуматининг ички ва ташқи сиёсатидан норозилик кайфиятлари кучайиб бормоқда. Яқинда «Пиджор», «Колинг», «Батанг-Теру» сингари касаба союзлари уюшмасига кирувчи плантация ишчилари плантациялар бошқармасига ҳукуматнинг сиёсатидан норозилик петицияларини топширди. Мамлакатдаги кўплаб сиёсий партиялар ва оммавий ташкилотлар ҳукуматнинг иқтисодий сиёсатини қўллаб-қувватламаётир. Улар Ғарбдан мустақил бўлган сиёсий ва иқтисодий сиёсат юргизилишини талаб қилмоқда.

Индонезиянинг Жакартадаги бугунги раҳбарлари мамлакатни хатарли йўлга бошламоқдалар. Бу индонез халқининг туб манфаатларига зид бўлган сиёсат Индонезиянинг олдинги курашларда қўлга киритилган сиёсий ва иқтисодий мустақиллигини йўқотишга, мамлакатнинг халқаро майдондаги обрўйининг тўкилишига олиб келмоқда.

Армияга таяниб бебошлик қилаётган Жакартадаги давлат арбоблари келажак олдида индонез халқининг тақдири учун жавоб беражакларини эсда тутишлари лозим!

Т. СОЛИЕВ. Москва.

ХАЛҚАРО МАВЗУДА

НЕПАЛДА ЯНГИ ҲУКУМАТ

КАТМАНДУ, 26 сентябрь. (ТАСС). Непал короли Махендра мамлакатнинг янги ҳукуматини тайинлади. Сурья Баҳадур Тхапа яна бош министр бўлди.

Махендра радио орқали нутқ сўзлаб, янги ҳукумат «халқнинг турмуш даражасини ошириш ва мавжуд давлат системасини тағин ҳам мустаҳкамлаш учун самарали чораларини кўради», деб умид билдирди.

Социалистик мамлакатлар армиясининг қўшинлари Чехословакия Социалистик Республикасида. Суратда: Ческе — Будеевице шаҳрининг ёшлари совет танкчилари билан суҳбатлашмоқда.

В. Соболев фотоси. (ТАСС фотохроникаси).

АГРЕССОРЛАРГА ЗАРБАЛАР

ХАНОЙ, 26 сентябрь. (ТАСС). Жанубий Вьетнам халқ озодлик қуролли кучларининг Тхнатхиен вилоятида ҳаракат қилаётган отрядлари 18 сентябрдан 20 сентябргача бўлган давр ичида душманнинг 200 га яқин солдатини сафдан чиқарганлар. Вьетнам Информация агентлигининг Озодлик агентлиги маълумотларига асосланиб хабар беришича, ватанпарварлар душманнинг 35 ҳарбий автомашинасини, 8 тўпини яксон қилганлар ва 2 катта бензин омборини ёндириб юборганлар.

ЖИДДИЙ ОГОҲЛАНТИРИШ

ҚОҲИРА, 26 сентябрь. (ТАСС). СССР ташқи ишлар министрлигида кеча бўлиб ўтган матбуот конференциясида Яқин Шарқдаги аҳвол муносабати билан ўқиб эшиттирилган баёнотни Бирлашган Араб Республикасининг жамоатчилиги ва матбуоти зўр мамнуният билан кутиб олди.

Матбуот хабарларида баёнотнинг «араб халқлари ўз озодлиги ва мустақиллиги учун олиб бораётган курашида ҳар доим бўлганидек, бундан буён ҳам Совет Иттифоқининг мадади ва ёрдамини олаберадилар» деган қисмини бўрттириб кўрсатилмоқда.

«Алжумҳурия» газетаси Совет Иттифоқи ўзининг қатъийлиги ва азимкорлиги билан Исроил ҳукуматининг Бирлашган Араб Республикаси, Иордания ва Сурияга нисбатан қилаётган иғвогарлик ҳаракатлари жиддий оқибатларга сабаб бўлади, деб яна бир марта огоҳлантириб ўтганлигини таъкидлайди.

«Совет ҳукуматининг огоҳлантириши, деб таъкидлайди газета, — Исроилнинг ва унинг хўжайинларининг диққат-эътиборини ўт билан ўйнашиш хатарли эканлигига ҳамда халқаро фикрни, Хавфсизлик Кенгашининг резолюциялари ва Бирлашган Миллатлар Ташкилоти уставини менсимасликка йўл қўйиб бўлмаслигига қаратди».

САҲОВАТ

Калинин районидаги «Ленин йўли» колхози. Бу колхоз областимиздаги сабзавотчилиги ҳам, боғдорчилиги ҳам, чорвачилиги ҳам тараққий этган, деҳқончилик маданияти камол топган илғор хўжаликлардан бири.

Давлатга сабзавот ва мева сотиш планини биринчилар қаторида бажариб, область партия комитети ва область ижроия комитетининг кўчма Қизил байроғини олишга муяссар бўлишди.

Ҳозиргача эл дастурхонига 3100 тоннадан ортиқ сабзавот, картошка, мева ва узум тортиқ қилган колхоз меҳнаткашлари йиллик планни анча ортиғи билан адо этдилар. Далаларда эса ҳали ҳосил кўп. Ҳар куни сабзавот ортган машиналар карвони далалардан пунктлар томон бетиним қатнаб турибди. Колхозчилар «пландан ташқари яна 1210 тонна қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етказиб берамиз» деган мақсадни дилларига жо қилиб, ғайрат-шижоатларини тобора кучайтиришмоқда.

Колхоз деҳқонлари йил сайин беқиёс юксалишга қандай қилиб эришишаяпти? Шу ҳақда колхоз раиси Сиддиқжон Муҳаммаджонов билан, тажрибакор деҳқон ва соҳибкорлар билан суҳбатлашдик, улар қилаётган ишлар билан танишдик.

Неъмат Расулов бошчилик қилаётган участка колхозда пешқадамликни қўлдан бермай келаётир.

— Звено усулида ишлай бошлаганимиздан буён ҳосилдорлик кескин ошиб бораяпти, — дейди Неъмат ака, — бундан тўрт-беш йил илгари пиёзнинг ҳар гектаридан 8—9 тоннадан ҳосил олардик. Ҳозир 14—15 тоннага етди. Помидор 15—18 тоннадан 35—40 тоннага, сабзи 5—6 тоннадан 12—13 тоннага ошди. Бунда қўл меҳнатини нарядсиз усулда ташкил этишнинг ҳам катта аҳамияти бор.

Участка деҳқонлари ердан унумли фойдаланишга алоҳида аҳамият беришяпти. Бир ердан икки марта ҳосил олиш уларнинг диққат марказида турибди. Масалан, бу йил тўрт гектар ерга эртаги картошка экилиб, унинг ҳосили май ойининг охирига қадар йиғиштириб олинди. Кейин дарҳол ер ҳайдалиб, кечки карам ва сабзи экилди. Буларнинг ҳосили октябрнинг охирига қадар пишиб етилади. Шундай қилиб, бу майдоннинг ҳар гектаридан 15 тоннадан картошка, 10 тоннадан сабзи ва 25 тоннадан карам олинади. Буларнинг пулга чаққанимизда, бир гектар ердан 4300 сўм даромад қилдилар.

Ўн гектарлик картага экилган эртаги карамнинг ҳар гектаридан 38 тоннадан ҳосил олинди. Бу пландагидан 15 тонна кўп демакдир. Бу майдоннинг ҳар гектаридан 4150 сўм даромад қилинди. Ҳозир эртаги карамнинг ўрни шудгорланиб, ерга дам берилаяпти. Энди бу ерга эртаги картошка экилади ва келаси йили икки марта ҳосил олинади.

Хуллас, участка деҳқонлари бир ердан икки йилда уч марта ҳосил олишни жуда яхши йўлга қўйишган. Механизаторлардан Манноп Умаров, колхозчилардан Йўлчи Турғунов, Абдураҳим Тожибоев, Марифат Маткаримова, Ойша Умарова сингари ўртоқлар сабзавотдан баракали хирмон кўтариш ишига ўзларининг катта ҳиссаларини қўшиб келишмоқда.

Колхоз боғи ҳамманинг ҳавасини келтиради. Катта дарвозадан кираверишдан тортиб, то боғнинг этагигача баланд ишком қилинган. Унинг ичидан катта асфальт йўл ўтади. Шу ишкомнинг икки қанотида бепоён токзорлар ястаниб ётибди. Узум шунақа ҳам бўлганки, asти қўяверасиз, тилларанг бўлиб пишган. Боғнинг ўртасида катта ҳовуз атрофи баланд толлар билан қуршалган.

Биз боғдорчилик бригадасининг бошлиғи Худойназар ака Умаров билан анча суҳбатлашиб ўтирдик. Бу киши колхознинг пенсионер отахонларидан бири. Колхознинг 32 гектар узумзори, 83 гектар мевазорида олтмиш-етмиш, ҳатто саксон ёшга яқинлашиб қолган пенсионер отахонлар ҳосил етиштиришяпти. Ниёзмат ота Абдураҳимов, Бозорбой ота Ботиров, Убайдулла ота Умаровлар бошчилик қилаётган узумчилик звеноларининг отахонлари энг юқори ҳосил олишяпти. Айниқса Ниёзмат оталар гектар бошига 30 тоннадан узум олиб, рекорд қўйишди.

Кези келганда шу ажойиб боғнинг миришкор соҳибкорларидан Маҳкам Юнусов, Шокир Мусаев, Абдулла Аҳаджонов, Абдулла Мирҳожиев, Қобил Раҳимов, Шоюнус Исроилов, Абдураим Абдуҳолиқов, Қаюм Иброҳимов сингари бир қанча меҳнатсевар, олиҳиммат, саховатли кишиларнинг номларини алоҳида ҳурмат билан тилга олиб ўтмоқчимиз.

Бригада бошлиғи Худойназар ака боғдорчиликда кейинги йилларда эришилган катта муваффақиятлар тўғрисида гапириб берди.

Меҳнатни нарядсиз усулда ташкил этиш бу ерда ҳам катта юксалишларга сабабчи бўлибди. 1961 йилда шу боғдан 81 тонна узум олинган экан, бирор гектар ер қўшилмагани ҳолда 1966 йили 237 тонна, 1967 йили 371 тонна узум олинибди. Бу йил эса 500 тоннага етказамиз, дейишяпти азаматлар. Демак, ҳосилдорликда олти баравар ўсишга эришилибди! Етти йил муқаддам шу боғнинг бир гектаридан 1600 сўм даромад қилинган бўлса, бу йилгиси саккиз-ўн минг сўмга боради.

— Бу йил кўпчилик жойларда, жумладан сизларга қўшни бўлган хўжаликларда мева ва узум яхши ҳосил қилмади. Сизлар эса жуда катта хирмон кўтараяпсизлар. Бунинг боиси нимада? — деб сўрадик Худойназар акадан.

— Бунинг ҳеч қандай сири йўқ, — деди у, — ҳамма гап ишни обдон-тобида сифатли қилиб бажаришда қолган. Ҳамма ишда бўлгани каби боғдорчиликда ҳам темирни қизиғида босиш керак. Бултур кузда токларимизни кесгач, дорилаб, яхоб бердик. Яхоб билан бирга ҳар гектар майдонга 250—300 килограммдан фосфор ва селитра солдик. Кўкламда токни очгач, ҳашаротга қарши дори сепиб, яна суғордик. Шундай қилиб, бир йилда уч марта дориладик, уч марта хомток қилдик, икки марта ерни обдон юмшатдик. Парваришнинг зўри билан бу йилги нозик шароитда ҳам ҳар қачонгидан кўп ҳосил етиштирдик.

Кўкламги совуқлар мевазорни қаттиқ шикастлантириб кетди. Колхозга келган комиссия аъзолари «бу ерлардан йигирма процент ҳосил олсангизлар ҳам катта гап» деб кетишди. Лекин боғбонлар кўнгилни совутмасдан, парваришни кундан-кунга кучайтиравериишди. Совуқ ургач, дарҳол мевазорлар суғорилди, дориланди ва чопилди. Бутун мавсум давомида ҳашаротга қарши беш марта дори сепилди. Мана, эндиликда шу мевазордан 250 тоннага яқин ҳосил олинди. Давлатга мева сотиш плани анча ортиғи билан бажарилди.

«Ленин йўли» колхозининг азамат меҳнаткашлари ана шундай хайрли ишлар қилишмоқда. Уларга янгидан-янги зафарлар тилаймиз, хирмонингиз тағин ҳам баракали, обрўйингиз тағин ҳам баланд бўлсин, деймиз!

Ш. ШОРАҲМЕДОВ.
«Тошкент ҳақиқати»нинг мухбири.

ЧИЛОНЗОР ЧИРОЙИ.
С. Майстерман фотоси. (ТАСС фотохроникаси).

«ҚИБРАЙ» ҲАВОСИ

Директор хонасида осиғлиқ турган зарҳал рамка беихтиёр киши эътиборини ўзига тортади.

Бу ВЦСПС Курортлар бошқармаси марказий Советининг «Қибрай» дам олиш уйига тақдим этган Фахрий ёрлиғидир. Унинг ёнида эса «Узсовпроф» ёрлиғи турибди. Ҳар иккала мукофот ҳам дам олиш уйи коллективининг меҳнаткашларга намунали маданий хизмат кўрсатганлиги учун берилган.

Ҳовлига чиқамиз. Тўрт томонга лентадек таралиб кетган асфальт йўлкаларга муздек сув сепиб супирилган. Баланд-баланд ишкомлар остига қўйилган ўриндиқларда, ғир-ғир шамол эсиб турган очиқ шийпонларда дам олувчилар ўзаро суҳбат қуриб ўтиришибди. Соя-салқин дарахтлар тагидаги стол-стулларни шахмат-шашка ишқибозлари эгаллашган.

Очиқ чойхона ҳам гавжум. Қариялар ёғоч кроватларда ёнбошлаб чойхўрлик қилишаяпти. Радио карнайларидан таралаётган куй ва қўшиқлар дам олиш уйи файзига яна файз қўшган.

Дам олиш уйи етти гектарлик боғ бағрида жойлашган. Ўз ишининг моҳир устаси боғбон Нормат ака Норйигитов боғларга, гулзорларга чунон ишлов берибдики, кўрган кишининг баҳри-дили очилади. Бир ярим гектарлик олмазорда дарахтлар шоҳи меваси кўплигидан эгилиб ётибди. Ҳосили дам олувчилар дастурхонига тортилаяпти. Гулзорлардаги гуллар эса чаман-чаман очилган. Атрофдаги ўриндиқларда бир зум ўтирсангиз, бу ернинг хушбўй ҳавосидан сипқирсангиз бутун ғуборингиз чиқиб кетади.

Оқшом чўккач, «Қибрай» бағри яна ҳам гўзаллашиб кетади. Порлаб турган турна қатор лампочкалар фалакка сочилиб кетган юлдузларни эслатади. Рақс майдони, клуб, лекторий дам олувчилар билан гавжум бўлади. Ҳар кеч бу ерда янги кинофильм намойиш қилинади. Кинони кўнгли тусамаган кишилар эса лекция тинглашлари, рақсга тушишлари, телевизор кўришлари мумкин.

Ўтган ойларда ўн тўрт марта тематик кеча, саксон тўққиз марта экскурсия, ўнлаб ажойиб учрашувлар, қизиқарли спорт мусобақалари ўтказилди. Ҳозирги кунда В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига бағишлаб тематик суҳбатлар, лекциялар ва кечалар уюштирилмоқда.

— Йил давомида биз етти мингга яқин кишини қабул қиламиз, —дейди «Қибрай» дам олиш уйи директори вазифасини бажарувчи С. Гималитдинов. — Шу кеча кундузда бу ерда 300 киши дам олмоқда. Уларнинг ётар-тураридан, ейиш-ичишидан доимо хабардормиз. Менюларимиз таомлар хилига бой. Х. Ҳамидова, М. Рихсибоева, Н. Смирнова каби қўли ширин пазандаларимиз миллий ва европача таомлар тайёрлашни ўрнига қўйишади.

Дам олувчилар билан бир-бир танишамиз. «Средазирсовхострой» трести ходими Я. Герман 14 кунлик дамдан сўнг уйига қайтаётган экан. У дам олиш уйи коллективи меҳнатидан мамнун бўлиб гапирди.

— Айниқса менга бу ернинг гўзал манзараси ёқди, —дейди у. — Тўрт томони ям-яшил боғ-роғлар, чамандек гулзорлар. Ариқларда шилдираб зилол сувлар оқиб турибди. Ҳавоси тоза, ҳаммаёқ тинч-осойишта. Навбатдаги галда бу ерга болачақамни ҳам олиб келмоқчиман.

Самарқанд суперфосфат заводи ишчиси М. Нурматова, ленинободлик бинокор З. Боженова, свердловсклик меҳмон А. Петрус, олмаоталик машинист В. Гончаренко ва бошқа ўртоқлар ҳам дам олиш уйи ходимларига ўз миннатдорчиликларини изҳор этмоқдалар.

—Шанба ва якшанба кунлари бу ерда дам олувчилар сони яна бир неча юз кишига кўпаяди, —дейди ўртоқ С. Гималитдинов. —Чирчиқ ва Тошкент корхоналарининг ишчилари, яқин-йироқдан келган меҳмонларни оила аъзолари билан қабул қилиб оламиз. Улар учун махсус жой ҳозирлаб, ҳар бири 4-5 ўринли 20 та чодир тикиб қўйганмиз. Қишлик клубимиз ҳам икки кун дам олувчилар ихтиёрига топширилган. Улфатчилик қилиш истагини билдирганлар учун алоҳида чойхона ташкил этганмиз. Иш ҳафтасини тамомлаб тўғри дам олиш уйимизга томон йўл олаверинглар.

«Қибрай» дам олиш уйи сизни ўз бағрига чорлаяпти. Меҳнат отпускангизни, дам олиш кунларингизни шу сўлим даргоҳ қучоғида ўтказсангиз, роҳат қиласиз. Қибрай ҳавоси шунақа оромбахш...

Ж. НОСИРОВ.

АЖОЙИБ ҚОБИЛИЯТЛИ АЁЛ

Ажойиботлар ўлкаси Ҳиндистон олимларга яна бир жумбоқни ҳадя қилди.

Шакунтала Деви исмли ҳинд аёли ўта тезлик ва ғоят аниқлик билан жуда мураккаб арифметик масалаларни ечиш қобилиятига эга бўлиб чиқди.

Бу ёш жувон ечиб берган энг мураккаб математик масала «73-факториал» деб аталади, яъни бунда 1 дан то 73 гача бўлган сонлар бирин-кетин бир-бирига кўпайтириб чиқилади. Шакунтала бу қийин масалани икки минут давомида ҳал қилиб беради.

Унинг математик қобилияти дастлаб тенгқурлари рақамларнинг қандай ёзилишини ўрганишаётган вақтдаёқ намоён бўлди. Ҳозирда эса у фақат арифметик масалаларнигина ечиш билан шуғулланади ва бу ишда ҳисоблаш машиналари билан тенглашади.

Шакунтала Деви Нью-Йоркда махсус телевизион эшиттириш давомида берилган арифметик масалаларни энг мураккаб ҳисоблаш машиналаридан ҳам олти секунд тез ҳал қилиб берди. Сидней шаҳрида эса арифметик масала шартлари ҳисоблаш машинасининг электрон «мия»сидан ўтаётган бир пайтда Шакунтала ундан бир неча секунд аввал шу масалани ечиб берди.

Шунингдек, у календардаги исталган йилнинг исталган куни номини (душанба, сешанба...) ҳам жуда тез айтиб бера олади.

Бу ҳинд аёлининг аслида ҳеч қандай маълумоти йўқ, — шароит унга мактабга мунтазам қатнаб ўқиш имконини бермаган.

СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ

ШАХМАТ

Гроссмейстер Борис Спасский яна жаҳон чемпионлигига даъвогар. У В. Корчной билан бўлган матчнинг ўнинчи ўйинини дуранг қилиб якунлади. Ҳисоб 6,5:3,5. Бу ғалаба билан 31 ёшлик журналист Борис Спасский жаҳон чемпиони Тигран Петросянни яна курашга чақирди. Маълумки, 1966 йили Петросян—Спасский матчида жаҳон чемпиони даъвогарни 12,5:11,5 ҳисобида мағлубиятга учратган эди. Бу сафар қандай бўларкин? Чемпионлик тожи учун кураш 1969 йил баҳорида бошланади.

Америкалик гроссмейстер Роберт Фишер Югославияда ўтказилган халқаро шахмат турнирида ғолиб чиқди. Бу мусобақада Югославиядан Б. Ивков, Руминиядан Ф. Геогиу, Чехословакиядан В. Горт ва бошқа таниқли шахматчилар қатнашган эди. Фишер 13 ўйиндан 11 очко олди. Ғолибдан икки очко орқада қолган Горт ва Матулович 2—3-ўринларни бўлишиб олдилар.

ШАШКА

Могилев шаҳрида рус шашкаси бўйича мамлакат биринчилигининг ярим финал мусобақаси ўтказилди. Бу ерда тошкентлик мастер Шариф Ёқубов ажойиб ғалабага эришди. У мусобақани мағлубиятсиз ўтказди ва саккиз очко олиб СССР биринчилигининг финалида қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритди. Совет Иттифоқи чемпиони номи учун бўладиган кураш Бокуда 10 ноябрда бошланади.

ФУТБОЛ

Европа чемпионлари кубогининг эгаси — Англиянинг «Манчестер юнайтед» командаси қитъалараро кубок учун Буэнос-Айрес шаҳрида ўтказилган мусобақада Аргентина чемпиони «Эстудиантес» га 0:1 ҳисобида ютқазди. Ягона тўпни майдон эгалари 28-минутда урдилар. Танаффусгача инглизлар капитани Бобби Чарльтон шикастланади. Лекин у шикастланган ерини боғлаб яна майдонга тушди. Аммо инглизлар барибир ўйинни ўн киши бўлиб тугатдилар: қўполлиги ва судьяни ҳақорат қилгани учун Стайлз майдондан чиқариб юборилди.

Рақибларнинг жавоб ўйини 16 октябрда Манчестр шаҳрида бўлади. Бу учрашувни югославиялик Жечевич, италиялик Лобелло ва бокулик Баҳромовдан иборат интернационал судьялар бригадаси ўтказади.

КЛАССИК КУРАШ

Тошкентдаги «Ёшлик» спорт манежида 136 энг кучли полвон Ўзбекистон чемпиони номи учун курашди. Мусобақа финалига олтин медаль учун асосий даъвогарларнинг ҳаммаси чиқишган эди. Финалда мастерликка кандидат А. Шодиев (Бухоро) билан СССР спорт мастери Р. Байрамов ўртасида қизиқарли жанг бўлди. Бухоролик ёш полвон тажрибали рақибини моҳирлик билан мағлубиятга учратди. 18 ёшли бу курашчи чемпион номи билан бирга спорт мастери унвонини ҳам олади. Тошкентлик спартакчи Н. Муҳиддинов ҳам сўнгги олишувни усталик билан ўтказиб, чемпион бўлди. Бошқа вазнларда ҳам ҳамшаҳарларимиз ғалаба қилдилар. Тошкентлик Б. Турсунов, Р. Аблаев, В. Егоров, Н. Кретов ва областимиз вакиллари Я. Югай, А. Абайдуллин биринчи ўринларни олишди.

РАССОМ ТАБАССУМИ

— Кўрмайин ҳам, куймайин ҳам...

— Жон ака, болаларингиз ҳурмати, бугалча отманг...

— Мана шу охиргиси, кейин ичишни бутунлай ташлайман.

Расмларни А. ҲОЛИҚОВ чизган.

ТЕАТР ЯНГИ МАВСУМДА

Тошкентдаги Максим Горький номли рус академик драма театри янги мавсумни пухта ҳозирлик билан бошлаб юборди. Бу — театрнинг навбатдаги 35-мавсумидир.

Ижодий коллектив томонидан саҳналаштирилган «Фавқулодда элчи» номли асар томошабинларга яқинда тақдим этилди. Орадан сал кун ўтмай яна бир янги спектакль саҳна юзини кўрди. В. Константинов билан Б. Рацерларнинг «Севги дардида» деб номланган спектакль премьераси кишиларга ғоят манзур бўлди. У саҳналаштирилиши жиҳатидан ҳам, образлар ижросининг талқини жиҳатидан ҳам эътиборни жалб этади.

Театр ўзининг ўттиз бешинчи мавсумида томошабинларни яна қатор янги спектакллар билан мамнун этади. Ҳозир ижодий коллектив «Ҳеч ким йўқ хонага қўнғироқ қилинди» деган комедияни саҳналаштириш устида қизғин иш олиб бормоқда. Бундан кейин қўйиладиган янги спектакль Максим Горькийнинг «Клим Самгиннинг ҳаёти» номли романи асосида ишланган саҳна асари бўлади.

ИЛОН ОШНОЛАРИ

Биз сув тиззагача чиқадиган йўлдан қалин ёққан қор устидан юргандек борардик. Муссон туфайли сув тошқини бўлган эди. Ниҳоят олдимизда қуруқлик ва юқорига қараб кетган қора кулранг йўл кўринди. Олдинда бораётганлар тўсатдан бақириб юборишди:

— Илон! Қаранглар, илон!

Улардан икки-уч қадам нарида илон сузиб борарди. Унинг уясини сув босган эди. Илон яқинида кетаётган ҳинд деҳқони унга қўрқув билан назар ташлади ва даҳшатли бу учрашув хусусида ниманидир ғудурлаб қоча бошлади.

Ҳиндулар илонни ўлдиришмайди. Уни муқаддас деб ҳисоблашади. Илонга сиғиниш айниқса, Ҳиндистоннинг жанубида кенг тарқалган. Мамлакатнинг бошқа жойларида ҳам уни илоҳийлаштириб юборишган.

Ҳозирги вақтда ҳам ҳар йили илон байрами ўтказилади. Баъзи жойларда ҳиндулар бу байрамни йилига икки марта нишонлайдилар. Илонга сиғиниб, одамлар ибодатхона ё дарё бўйига, ёки уйдаги меҳробга, баъзан эса илонларнинг уясига улар емаса ҳам сут, мева-чева, пуллар олиб келадилар. (Илонлар қушлар, қурбақалар, калтакесак, майда илонлар ва ҳашаротлар билан овқатланади). Илонлар байрами куни одамлар ишламайди. Ҳунармандлар илондан ўз асбоблари, қўлларига қудрат бағишлашни сўрайдилар. Қизлар ундан бойлик илтижо қилиб, дарё бўйига ўз инъомларини олиб келишади. Шу куни ер ҳайдаш қатъий ман этилади.

Бу байрамнинг асосида шудгор қилиб туриб тасодифан илон уясини бузиб юборган ва кобра болаларини ўлдирган деҳқон ҳақидаги афсона ётади. Она кобра ғазабга келиб, деҳқонни чақиб қасос олади. Бу билан чекланиб қолмай, қишлоққа бориб деҳқоннинг болалари ва хотинини ўлдиради. Фақат деҳқоннинг қизига шафқат қилади. Кобра қизни Нага худоси олдида тиз чўкиб турганини кўргач, ўзининг шошмашошарлик қилганига ачинади ва ўлган болаларга, аёлга ва деҳқонга ҳам қайта жон бағишлайди.

Биз бу сафар одатга хилоф равишда илонни аяб ўтирмадик. У жуда яқинимизда эди. Уясидан қочган бу илон бизсиз ҳам бесаранжом бўлган эди. Биз учратганимиз илонлар подшоси — кобра бўлмай, энг хавфли ҳинд заҳарли илони эди. Унинг заҳари кобраникидан икки ҳисса кўп.

Заҳарли қора илонлар одам ва ҳайвонларга кўп кулфат келтиради. Мен ҳинд заҳарли қора илонларини назарда тутмоқдаман. Эҳтимол, биздаги заҳарли қора илонлар бошқачадир. Газеталарда худди ана шу илонни йўқ қилиш ҳақида ёзишган, чунки бу илонлар кўп одамнинг бошига етган. Тахминан 200 минг ҳинду йилига илон билан тасодифий учрашувнинг қурбони бўлади. Улардан 15—30 минггача киши ўлади.

Илонларга сиғиниш қандайдир ғайри табиий кўринса-да, бунинг асосида маълум маъно бор. Қадим замонлардаёқ одамлар илонларнинг одатини кузатиб, уларнинг кишиларга ҳужум қилмаслиги ва фойдали эканлиги ҳақидаги хулосага келишган. Экинзор ёки йиғиб олинган ҳосил сичқон, каламуш ва бошқа кемирувчилар томонидан таланган пайтда деҳқон ҳамиша яқин иттифоқдоши — илонларга суянган.

Қишлоқда ҳамма вақт илон чаққанда даволайдиган киши топилган. Энг даҳшатли илон чаққандан сўнг ҳам дарҳол, саккиз минут ўтмасдан чаққан жойдан юқорини жгут (резинка най) билан боғлаб, иложи борича заҳарни сўриб олиб, шикастланган ер тозаланса одамнинг ҳаёт қолиши, қадимдан маълум.

Илоннинг керакли сифатларидан фойдаланиш Ҳиндистонда рус олими Хавкин томонидан илмий асосга қўйилди. Ўтган асрнинг охирида Хавкин Бомбайда бактериологик лаборатория вужудга келтириб, ҳиндуларни вабо ва ўлатдан сақлаб қолиш йўлида катта иш қилди. Лаборатория эндиликда Владимир Хавкин номи билан аталувчи илмий-тадқиқот институтига айлантирилган.

Бу институт 70 йил мобайнида жаҳон фанини бойитган чуқур тадқиқотлар олиб борди. Энтомология кафедрасининг декани доктор П. Ж. Деорас ҳинд илонларини 40 йилга яқин ўрганиб, бу судралиб юрувчилар инсоннинг дўсти эканлигини исботлади. «Ҳиндистон илонлари» асарида у ўз хулосасини ишончли рақамлар билан тасдиқлайди.

Бомбайда илон чақиб ўлгандар сони аҳолининг умумий ўлиминикг 0,0031 процентини ташкил этади. Мамлакат бўйича ҳам бу рақам унчалик катта эмас. 1957 йили Бомбай штатида каламуш тишлаган 20 минг киши касалхонага етказилган эди. Илон чаққан кишилар сони эса бор-йўғи 4 киши бўлиб, улар ҳам кейин соғайиб кетган.

«Ялпи» каламушлар сони 8 миллиардга боради. Матбуотда яқинда каламушлар ва бошқа зараркунандалар бу йилги икки ҳосилдан қанчасини йўқ қилиши ҳақида маълум қилинди. Бу рақам оз эмас — 9 миллион тоннани ташкил этар экан. Илон давлат манфаатлари хизматини ўташи кўриниб турибди.

Ҳиндуларнинг қадим авлодлари илоннинг заҳари ва ёғини турли касалликларни даволашда ишлатганлар. Эндиликда илон маҳсулотлари ўша вақтдагидан эҳтимол кўпроқ қўлланилаётгандир. Доктор Деорасниинг асарида илон препаратлари билан даволанадиган ўнлаб касалликлар: рак, невролгия, нафас қисиши, мохов, сил ва бошқалар саналган.

Осиёнинг кўпгина районларида илонни ўлдиришмайди, ўлдиришса ҳам унинг гўштини ташлаб юборишмайди. Мен уни Камбоджада татиб кўрганман: таъми қандайдир куйиндига ўхшайди. Илон териси ҳам пойафзал, камар, сумкалар, галстуклар ва бошқа галантерия буюмлари тайёрлашда кенг қўлланилади.

Илон бир қатор мамлакатларда ҳозир боғ ва экинзорларни зараркунандалардан муҳофаза қилишда фойдаланилмоқда.

Илон ўргатувчилар найи майин овоз чиқаради. Бекорчилар тўдаси илон ўргатувчини ўраб олади ва халтадан бошини кўтараётган кобрани диққат билан кузатади. Илон ҳавода қотиб қолади ва ўргатувчисининг қўл ҳаракатлари ва найига қараб тебранади. Ўргатувчи бошқа халтадан илоннинг ашаддий душмани бўлган «фиръавн» каламуши ёки мангустани олади.

Катта ҳақ эвазига ўргатувчи мангуста билан илоннинг жангини кўрсатади. Табиий, бу жанг узоқ чўзилмайди. Кўринишдан қўпол, семиз, узун думлик мангуста илоннинг бошига дарҳол чангал солади. Ўзини ҳимоя қилиб кобра йиртқични ўраб олади ва мускуллари билан эзади. Лекин бу фойдасиз. Лаҳза ўтиши билан илон мангустанинг қурбони бўлади.

Эркинликда шундай. Бу ерда эса ўргатувчи сўнгги дақиқада кобрани қутқариб қолади. Қонхўр йиртқич чангалидан уни машаққат билан ажратиб олади.

Илон байрами кунлари ўргатувчилар каобраларни уйма-уй олиб юриб пул йиғишади. Ҳиндистонда бу судралиб юрувчиларни ов қилиш билан, уларни ўргатиш ва илон чаққанларни даволаш билан шуғулланувчи қишлоқлар, қабилалар бор. Уларнинг санъати авлоддан авлодга ўтиб келмоқда. Улар илонларнинг яқин ошноларидир. Агар улардан илон ҳақида сўрасангиз, иккиланмасдан олимлар сингари: «Илон — бизнинг дўстимиз, одамларнинг дўсти» деб жавоб беришади.

К. ПЕРЕВОШЧИКОВ,
Деҳли.
(«НЕДЕЛЯ»дан қисқартириб олинди).

БИЛДИРИШ

Тошкент ишчи мухбирлар университети тингловчиларининг иккинчи ўқув йили машғулотлари бошланди. Биринчи машғулот 2 октябрь, чоршанба куни кеч соат 6 да ўтказилади.

Реклама ва эълонлар

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

9.55 — Кўрсатишлар программаси.

Ўзбек тилида: 10.00 — Шанба, нонуштадан сўнг, 10.40 — Концерт, 11.30 — Сатурнга йўл (бадиий фильмнинг биринчи серияси, рус тилида). 12.55 — Кўрсатишлар программаси.

13.00 дан — Москва курсатади.

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ.

18.55 Кўрсатишлар программаси, 19.00 — Телеянгиликлар (рус тилида). 19.10 — Алишер Навоий туғилган куннинг 525 йиллиги, Буюк сиймо, 20.00 — Телеянгиликлар.

20.15 дан — Москва кўрсатади.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

17.45 дан — Москва кўрсатади.

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 20.15 — Шанба, нонуштадан сўнг (такрорий эшиттириш). 20.55 — Кинорежиссёр Тоҳир Собиров. 22.00 — Бадиий фильм, 23.25 — Мақомлардан концерт.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 дан — Душанба кўрсатади.

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРДА — 28/IX да Суҳайл ва Меҳри, 29/IX да кундуз Этик кийган мушук, кечқурун Оққуш кўли.

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 28/IX да Бой ила хизматчи, 29/IX да Ўлимдан кучли.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 28/IX да Кулги кечаси, 29/IX да Навоий Астрободда.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — Тереза ДУРОВА раҳбарлигида ўргатилган ҳайвонлар группаси аттракциони. Билетлар сотилмоқда.

КИНО

Қилич ва қалқон — «ЧАЙКА», «ЎЗБЕКИСТОН», «ВОСТОК», «САНЪАТ САРОЙИ (3 ва 4-серия), «МОСКВА», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (3 ва 4-серия), «ДРУЖБА», «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Агентнинг ўлими — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

ЁЗГИ БИНОДА

(кеч соат 8 ва 10 да бошланади)

Қилич ва қалқон — «ФЕСТИВАЛЬ», НАВОИЙ номли.

Бодом ҳиди — «ХИВА», ТЕЛЬМАН номли.

ГЕРМАНИЯ ДЕМОКРАТИК РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТИ ДЕКАДАСИ

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА

1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9 октябрь кеч соат 8 яримда

6 октябрь кундуз соат 5 да.

БЕРЛИН РАДИОСИ КАТТА РАҚС ОРКЕСТРИНИНГ КОНЦЕРТЛАРИ

Дирижер — Юрген ГЕРМАН. Солистлар — Вера ШНАЙДЕНБАХ, Петер ВИЛАНД, Хельга ЭЙДЛИХ, Зигфрид ВАЛЕНДИ (ГДР).

Олдиндан билет сотиш кассаси соат 2 дан очиқ.

Коллектив бўлиб кўриш учун заявкалар қабул қилинмоқда.

ҲАР ТЎҒРИДА

УЙҚУЧИ ШОФЕР

«Варшава» маркали енгил машинада Варшавадан Люблинга келаётган бир шофер рулда ўтириб шундай қаттиқ уйқуга кетибдики, ҳатто машина йўл ёқасидаги бир неча столбачаларни ағдариб, чуқурга тиқилиб, қолганида ҳам уйғонмабди.

Милиционер хуррак овозини эшитиб, машинага яқинлашади, қараса машина шикастланган-у, шоферга зарар қилмабди. Милиционер уни уйғотганда кўзини очиб, ҳайронлик билан «Нима қилди, тинчликми?» деб савол берибди.

«УЛКАН ОДАМЛАР КЛУБИ»

Новча одамларнинг Вроцлавада (Польша) бўлган учрашувида «улкан одамлар клуби» ташкил этиш ҳақида қарор қабул қилинган эди. Клуб бир қанча вазифаларни бажариш билан бирга ўз аъзоларини зарур размердаги кийим-кечак ва пойафзал билан таъминлаш ҳақида қайғуради. Клубнинг ҳозирги раисининг бўйи 2 метру 26 сантиметрдир.

ТОМОҚ ЭМАС, ОЕҚ ЧАРЧАЙДИ

Польшанинг машҳур эстрада қўшиқчиси Мечислав Фогг ҳозир 66 ёшда. Лекин ҳали ҳам ёшлардек бардам. Ўзининг айтишича, у 2 ёки уч соат узлуксиз қўшиқ айтиши мумкин, шунда ҳам томоғи оғримас экан-у, аммо оёғи чидаш беролмасмиш.

ҚАДИМИЙ КОММУНИКАЦИЯ

Польша археология фани қадимий қазилмаларга асосланиб, ўрта асрдаги Польшанинг 92 шаҳрида водопровод ва канализация бўлганлигини аниқлади.

Редактор ўринбосари
Т. РАСУЛОВ.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри.

Р. 08790. ИНДЕКС — 6469. № 1953.